RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1889. Andra Kammaren. N:o 50.

Måndagen den 13 maj.

Kl. $^1/_2$ 3 e. m.

§ 1.

Föredrogos och bordlades för andra gången:

bankoutskottets memorial n:is 12 och 13: samt

lagutskottets utlåtande n:o 56.

§ 2.

Till bordläggning anmäldes Första Kammarens protokollsutdrag, n:o 232, innefattande delgifning af kammarens beslut öfver dess andra tillfälliga utskotts utlåtande n:o 17, med anledning af väckt motion om skrifvelse till Konungen med begäran om undersökning beträffande de å kronojord inom Norrbotten befintliga apatitlager m. m.

§ 3.

Anmäldes och godkändes nedannämnda förslag till Riksdagens skrifvelser till Konungen, nemligen

af *statsutskottet:*

n:o 51, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning till Örnsköldsviks köping af kronohemmanet $4^1/_2$ seland Norrlungånger n:o 1 i Versternorrlands län;

n:o 52, i anledning af Kongl. Maj:ts propositioner angående efterskänkande af kronans rätt till vissa danaarf;

n:o 53, i fråga om befrielse från utgifvande till kronan af vissa s. k. skilnadsarrenden;

n:o 54, i fråga om beredande af tryggad besittningsrätt åt vissa lägenhetsinnehafvare å de kronoegendomar, som komma att försäljas;

n:o 55, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse till Vadstena hospital af en under namn af Susenborgs hage utarrenderad, numera till statsverket indragen hospitalsjord;

n:o 56, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående anvisande af förra trumpetarebostället Edeby n:o 8 i Väddö socken af Stockholms län till boställe åt länsmannen i Väddö och Häfverö skeppslag af samma län;

n:o 57, i anledning af Riksdagens år 1888 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning af statsverkets samt andra af allmänna medel bestående fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1887;

n:o 58, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående befrielse för rusthållarne vid andra lifgrenadierregementet från erläggande af betalning för förbrukad excercisammunition;

n:o 59, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående utvidgning af södra skånska infanteriregementets mötesplats Refvinge;

n:o 60, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående jordafsöndring från kronolägenheten Alnängarne i Örebro län;

n:o 61, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående jordafsöndring från kungsladugården Borgholm i Kalmar län;

n:o 63, angående regleringen af utgifterna under riksstatens andra hufvudtitel;

n:o 64, angående regleringen af utgifterna under riksstatens tredje hufvudtitel; samt

n:o 66, angående regleringen af utgifterna under riksstatens femte hufvudtitel; och

af *Riksdagens kansli:*

n:o 71, rörande förbud mot införsel af margarin och oleomargarin samt mot tillverkning af margarin m. m.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 2,41 e. m.

In fidem

A. E. J. Johansson.

Tisdagen den 14 maj.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 7 innevarande maj.

§ 2.

Anmäldes och godkändes följande förslag till Riksdagens skrifvelser till Konungen, nemligen

af *statsutskottet:*

n:o 62, angående regleringen af utgifterna under riksstatens första hufvudtitel; och

n:o 74, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående uppförande af en ny teaterbyggnad å operahusets tomt m. m.; samt

af *bevillningsutskottet:*

n:o 72, angående tullbevillningen; och

n:o 73, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående visst anstånd för Karlshamns spritförädlingsaktiebolag med erläggande af tullafgift för det i bolagets fabrik inneliggande bränvin.

§ 3.

Likaledes godkändes Riksdagens kanslis härefter anmälda förslag

dels till Riksdagens skrifvelser till Konungen:

n:o 75, angående uppgörande af förslag till grunder för beredande af ålderdomsförsörjning åt de lärare och lärarinnor, hvilka tjenstgöra vid småskolan eller biträda vid undervisningen i folkskolan;

n:o 76, i fråga om sammanförande uti en författning af gällande bestämmelser angående vissa, rust- och rotehållare åliggande skyldigheter; samt

n:o 77, i fråga om ändring af § 22 i kongl. förordningen angående patent den 16 maj 1884;

och *dels* till paragrafer i riksdagsbeslutet:

n:o 24, angående bevillningsafgifter för särskilda förmåner och rättigheter;

n:o 25, i fråga om ändrad lydelse af § 32 mom. 1 i förordningen angående fattigvården den 9 juni 1871;

n:o 26, i fråga om ändring i förordningen angående utvidgad näringsfrihet den 18 juni 1864;

n:o 27, angående väghållningsbesvärets utgörande på landet;

n:o 28, angående bankvinsten; samt

n:o 29, i fråga om lag angående enskild sedelutgifvande banks, bankaktiebolags och sparbanks konkurs samt lag med vissa bestämmelser angående enskilda sedelutgifvande banker.

§ 4.

Till kammarens afgörande förelåg till en början bankoutskottets memorial n:o 12, i fråga om ändringar i gällande reglemente för riksbankens styrelse och förvaltning.

Punkterna 1—3.

Biföllos.

I *punkten 4* föreslog utskottet,

att till § 51 i reglementet måtte fogas följande tillägg:

Nuvarande lydelse:	
Fullmägtige äro berättigade att när som helst, genom ombud, utsedt inom eller utom fullmägtige, anställa inventering och undersökning vid afdelningskontoren.	Fullmägtige äro — — — — — vid afdelningskontoren.
	För dylik förrättning, som verkställes af fullmägtig i riksbanken, utgår ej särskildt arfvode, utan endast rese- och traktamentsersättning, beräknad enligt 3:dje klassen af gällande resereglemente. Till annat ombud lemnas godtgörelse efter bestämmande af fullmägtige.

Efter föredragning häraf anförde:

Herr Lyttkens: Om icke detta bankoutskottets memorial hade kommit så sent, att det blifvit föremål för behandling på riksdagens lagbestämda näst sista dag, den 14 maj, skulle jag vid denna punkt yrkat afslag. Men som jag vet, att om jag så skulle göra, och om detta yrkande bifölles, detta skulle åstadkomma en förlängning af riksdagen, emedan derigenom skulle uppstå gemensam votering, vill

jag afstå från att göra något yrkande. Men jag kan icke underlåta att finna det egendomligt, att bankoutskottet kommit med ett sådant tillägg som detta, då hvarken revisorerna gjort någon anmärkning mot fullmägtiges sätt att beräkna reseersättningar, eller utskottet i sitt dechargebetänkande framlagt det ringaste klander mot deras förfarande i detta hänseende eller framlagt något sakförhållande, som kunde anses som skäl eller motiv till detta förslag. Om man ser, huru bankoreglementet såg ut förr, t. ex. 1870, och ser de många detaljerade och öfverflödiga bestämmelser det innehöll, och om man vet de strider som egt rum, på det man måtte få bort alla dessa onödiga och öfverflödiga bestämmelser, och låta bankofullmägtige förtroendefullt få fria händer vid utöfvandet af sitt vigtiga och ansvarsfulla kall, så är det verkligen underligt, att nu i reglementet skall införas en bestämmelse, som hitintills varit alldeles öfverflödig, helst när instruktionen för bankoutskottet säger, att, med undantag af efterskänkande af Riksdagens fordringar, utskottet eger handla med Riksdagens magt och myndighet; och alltså, om något skäl funnits för en framställning i detta hänseende, kunnat genom ett protokollsutdrag gifvit fullmägtige sin åsigt till känna. Jag kan ej se annat, än att denna paragraf är fullkomligt öfverflödig. Tillika ser det ut, som om det vore något i herrar bankofullmägtiges görande och låtande, som skulle hafva gifvit anledning till en sådan föreskrift som denna. Som jag förmodar, att något sådant icke finnes, och då fullmägtige hafva en så hög ställning och hafva så storartade affärer att handlägga, att man icke gerna kan eller får tro någon af dem om att skrifva reseräkningar, som icke äro i full öfverensstämmelse med hvad rätt och billigt är, så tycker jag att detta är en paragraf, som ser ut som en slags förebråelse eller misstro, och någon sådan vill jag ej vara med om, såvida ej kan visas att skäl dertill förefinnes. Och jag skulle derför, som sagdt, hafva yrkat afslag, derest det ej i dag vore riksdagens näst sista dag, och ej yttrat mig vidare härom, då vi hafva en så vigtig sak att diskutera som den näst följande på föredragningslistan.

Herr Hörnfeldt: Det är visserligen ledsamt, att bankoreglementet kommit så sent till kammarens bord, att icke herr Lyttkens hunnit sätta sig så mycket in deruti, att han kunnat yrka afslag på utskottets framställning i afseende på den nu föredragna punkten. Men jag befarar, att, om också bankoutskottet kommit något tidigare med det ändringsförslag, som nu föredragits, herr Lyttkens i alla fall icke skulle lyckats *åstadkomma* ett afslag.

Herr Lyttkens har förvånats öfver, att då icke någon af statsrevisorerna eller någon annan, som har med bankens affärer att göra, kommit fram med ett dylikt ändringsförslag, utskottet nu af egen drift gjort det. Men jag tänker, att, om herr Lyttkens, med den snabba uppfattningsförmåga, som står honom till buds, läst igenom den korta motivering som anförts för ändringsförslaget, det skulle hafva blifvit tillräckligt klart för honom, så väl som för hvilken annan af kammarens ledamöter som helst, hvarför man kommit fram med detta ändringsförslag. Det förhåller sig nemligen så, att bland

bankofullmägtige, som farit ut på inspektionsresor till afdelningskontoren i landsorten, den ordningen gjort sig gällande, att bankofullmägtige, som varit deputerade, debiterat reseersättningar efter gällande reglemente i tredje klassen, hvaremot de, som icke varit deputerade, fått ersättning i rund summa. Det är icke utan, att det varit en viss animositet äfven bland bankofullmägtige öfver ett sådant tillvägagående, men man har aldrig fått se någon framställning från dem derom. Bankoutskottet ansåg sig icke behöfva remittera förslaget till bankofullmägtige för att få deras utlåtande derom, emedan man visste, att pluraliteten bland bankofullmägtige var af den åsigten, att det ändringsförslag utskottet framstält var af den beskaffenhet, att det borde framläggas. Jag vill således fritaga utskottet från att på något sätt öfverraska kammaren, derför att det kommit så sent med förslaget, utan tror, att hvad herr Lyttkens framstält är — om jag så får uttrycka mig — icke fullt allvarligt menadt, emedan han, såsom litet hvar, önskar så sunda förändringar som möjligt.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i denna punkt.

Vidare yttrades ej. Punkten bifölls.

Punkterna 5—9.

Biföllos.

§ 5.

Föredrogs och bifölls bankoutskottets memorial n:o 13, angående instruktion för nästa Riksdags bankoutskott.

§ 6.

Angående ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen.

Härefter förekom till behandling lagutskottets utlåtande n:o 56, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen.

Kongl. Maj:t hade den 1 innevarande maj till Riksdagen aflåtit en så lydande proposition (n:o 44):

»Under åberopande af bifogade i statsrådet och högsta domstolen förda protokoll, vill Kongl. Maj:t härmed, jemligt 87 § regeringsformen, föreslå Riksdagen att antaga följande

Lag angående ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen.

Härigenom förordnas, att 10 kap. 14 § strafflagen skall erhålla följande ändrade lydelse:

14 §.

Hvar som, muntligen inför menighet eller folksamling, eller i skrift den han utspridt, eller utsprida låtit, uppmanar till våld å

person eller egendom eller till annat brott, hvarå straff efter denna lag följa kan, varde, der ej uppmaningen särskildt med straff belagd är, dömd till böter eller fängelse. Är han i följd af uppmaningen förfallen till straff för delaktighet i brott, som derå följt, vare lag, som i 4 kap. 1 § skils.

Angående ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen. (Forts.)

Der någon i andra fall än här sagda äro, muntligen inför menighet eller folksamling, eller i skrift, den han utspridt eller utsprida låtit, söker förleda till ohörsamhet emot lag eller laga myndighet, eller eljest uppviglar till åtgärd, som innebär hot emot samhällsordningen eller fara för dess bestånd; straffes ock efter ty i 1 mom. sägs.

Hvad i denna § är stadgadt gälle äfven om den, som annans skrift, hvars innehåll är efter samma § straffbart, utspridt eller utsprida låtit för att dermed främja den med skriften åsyftade verkan;»

och hemstälde utskottet i föreliggande utlåtande, att ifrågavarande proposition måtte af Riksdagen bifallas.

Häremot hade reservationer anmälts:

af herr *Lilienberg,* hvilken ansett, att utskottet bort afstyrka bifall till den kongl. propositionen;

af herr *Andersson* i Nöbbelöf; samt

af herr *Göransson,* med hvilken herrar *Smedberg, Persson* i Stallerhult och *Stockman* instämt, och hvilken yrkat, att 2:a momentet i lagförslaget skulle erhålla följande lydelse:

»Der någon i andra fall än här sagda äro, muntligen inför menighet eller folksamling, eller i skrift, den han utspridt eller utsprida låtit, söker förleda till ohörsamhet emot lag eller laga myndighet, straffes ock efter ty i 1 mom. sägs.»

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, lemnades ordet till

Hans excellens herr statsministern, friherre Bildt, hvilken yttrade: Jag får för herr talmannen och kammaren anmäla, att statsrådet Örbom genom en svår sjukdom är förhindrad att i dag infinna sig i kammaren. Jag beklagar detta så mycket mera, som justitieministern vore rätte mannen att här föra regeringens talan, och säkerligen skulle han med sin framstående förmåga och skicklighet kunnat tillfredsställande bemöta de anmärkningar, som kunna komma att framställas mot lagförslagets text. Till följd af denna hans frånvaro torde det vara min pligt att i några få ord redogöra för regeringens ställning i denna vigtiga fråga.

Lagförslaget afser att inom straffbarhetsgränsen inflytta uppmaningar, hvilka ske på ett så offentligt sätt som säges i § 14 kap. 10 af strafflagen och jemväl äro uppmaningar till lagöfverträdelser, till ohörsamhet och förakt mot lag och myndigheter eller till andra åtgärder, som kunna hota eller äfventyra samhällsordningens bestånd.

Angående ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen. (Forts.)

För min del eger jag visserligen icke tillräckliga juridiska insigter för att kunna kritiskt bedöma affattningen af förslagets detaljer. Att denna affattning dock är sådan att Riksdagen bör utan fara kunna antaga förslaget, anser jag otvifvelaktigt framgå deraf att förslaget, tillstyrkt af alla Konungens rådgifvare, blifvit af högsta domstolen enhälligt lemnadt utan anmärkning och nu tillstyrkt äfven af en majoritet i lagutskottet, i hvilken befinner sig, bland andre, utskottets såsom juridisk auktoritet högt stående ordförande. Mig synes derför att kammaren, förutsatt att den gillar lagförslagets syfte, äfven utan tvekan kan godkänna de ordalag, hvari det är affattadt.

Frågan här är egentligen den: är det i samhällets intresse behöfligt att nu vidtaga en lagstiftningsåtgärd i det här ifrågavarande syftet? — Innan jag besvarar denna fråga, beder jag i minnet få återkalla, att vår lagstiftning redan har, med afseende på offentliga uppmaningar till åtskilliga brott, lagbundit yttranderätten, senast genom lagen af den 22 oktober 1887 rörande § 14 kap. 10 af strafflagen.

Under den förberedande behandling, som denna fråga hade, yttrade dåvarande justitierådet Örbom tvekan om man ej redan då borde lagstifta äfven till skydd mot dem, som uppviglade till omstörtande af samhällsordningen eller hetsade till tvedrägt och förföljelse, samhällsklasser emellan.

Häröfver yttrade sig, såsom synes å sid. 12 uti det den kongl. propositionen bifogade statsrådsprotokoll, dåvarande justitieministern på följande sätt: »Efter min uppfattning har nya lagberedningen med sitt förslag i 10 kap. 14 § strafflagen ej åsyftat annat än att fylla en lucka i gällande allmänna lagstiftning genom att stadga straff för samhällsordningen störande uppmaningar till vissa af lagen redan med straff belagda brott. Att derutöfver ingripa för att undertrycka vissa agitationer, egnade att framkalla stämningar, som, om de lemnas att obehindradt utveckla sig, möjligen kunde leda till våldsgerningar och andra brott, är en uppgift, som visserligen icke kan anses vara för lagstiftningen främmande, men på hvilken den dock icke bör inlåta sig, utan att, såsom justitierådet Örbom ock antyder, sådant finnes oundgängligen nödigt. Då någon framställning i så omfattande syfte icke blifvit af ordningsmagtens närmaste handhafvare gjord, och det sätt, hvarpå de omförmälda agitationerna hos oss bedrifvits, hittills icke utgjort tillräcklig anledning för lagstiftaren att af eget initiativ taga frågan om hand, anser jag mig fortfarande böra stanna vid ett förordande af nya lagberedningens förslag i denna del.»

Herr Örboms förslag mötte således ej något principielt motstånd, utan ansågs det vara en tidsfråga, beroende på om inträffande omständigheter gjorde till »oundgängligt nödigt» för lagstiftaren att taga initiativ i frågan.

Att tiden för ett sådant initiativ nu är inne, har regeringen ansett ådagalagdt genom den utredning och den rigtning, de socialdemokratiska agitationerna numera tagit. Jag torde i detta hänseende endast behöfva åberopa de redogörelser, Konungens befallningshafvande i Malmöhus län och öfverståthållareembetet lemnat, af hvilka

redogörelser delar finnas aftryckta i departementschefens anförande till statsrådsprotokollet sid. 13 och 14 äfvensom särskildt den af t. f. byråchefen för lagärenden afgifna promemoria, som blifvit i kammaren utdelad.

Angående ändrad lydelse af 10 kap. 14 § straffl agen. (Forts.)

Ingen, som vill se, bör efter tagen del af dessa handlingar kunna vara blind för de äfventyr och faror, som samhället löper, om en agitation, som tager en sådan rigtning, får ostörd trifvas. T. f. byråchefen för lagärenden säger härom på sid 17: »Syftet med dessa agitationer är, såsom nämdt, revolutionärt och sålunda brottsligt. Kommer härtill, att desamma ske på sådant sätt, att fara för samhällsordningen uppstår och allmän förargelse åstadkommes, synas alla vilkor för en straffbar handling vara för handen. Att den nuvarande lagen icke räcker till, bevisas bäst deraf, att sådana offentliga föredrag som de, för hvilka jag redogjort, fått opåtaldt passera.»

Det är väl, efter min uppfattning, samhällets pligt att söka utjemna de sociala ojemnheterna, som finnas, och på det sättet beröfva de yrkesmessiga agitatorerna ett kraftigt agitationsmedel. Samhället bör äfven derför snart utföra det program, som nu står på dagordningen, eller, med andra ord, söka förbättra arbetsklassens ställning genom omvårdnad för dess bildning och materiella välstånd, genom att bereda den skydd under arbetet och stöd under sjukdom, nöd och ålderdom. Här hos oss äro de sociala ojemnheterna lyckligtvis ej ännu så tillspetsade, att man ej med tillförsigt kan hoppas att dessa ojemnheter kunna på ett tillfredsställande sätt utjemnas.

Men samhället är å andra sidan berättigadt att genom lagstiftning skydda sig mot öppna angrepp på samhällsordningens grundvalar och mot sträfvandena att undergräfva desamma. Åtgärder i den rigtningen böra ej uppskjutas till dess olyckor verkligen inträffat.

På frågan, om det nu är för samhället oundgängligen nödigt att vidtaga lagstiftningsåtgärder, sådana som förslaget åsyftar, svarar jag derför ett obetingadt *ja!* På frågan, om denna sak ej bör uppskjutas, svarar jag ett lika obetingadt *nej!* och säger med justitieministern:

»Likasom man i allmänhet vid sjukliga förhållanden icke bör vänta, till dess sjukdomen hunnit den dödliga krisen, är det statens pligt att ej dröja med sitt ingripande, tills det blir för sent. För hvarje svensk arbetare, som genom socialdemokratiens uppviglingar bringas till förgätenhet af kristen tro och samhällslydnad, till hat och illvilja mot ekonomiskt bättre lottade och derigenom till otacksamhet och oförnöjsamhet med sin lott, ådrager sig staten ett ansvar af tyngsta slag.»

Detta ansvar vill regeringen ej ådraga sig. Den har, sin pligt likmätigt, framlagt detta lagförslag, hvars öde nu ligger i Riksdagens hand.

Vidare anförde:

Herr Lilienberg: Jag har anmält reservation mot utskottets betänkande i förevarande fråga, och som jag antager att herrarne

Angående ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen. (Forts.)

tagit kännedom om dess innehåll, hade jag tänkt inskränka mig till att åberopa densamma. Men då i går vid middagstiden här utdelats en promemoria af t. f. byråchefen för lagärenden, deri denne vänder sig mot min reservation, så skall jag be att i anledning häraf och af hvad herr statsministern nu yttrat få tillägga några ord.

Jag har i min reservation sagt och ansett, att man bort dröja med framläggande af detta lagförslag, till dess strafflagen i sin helhet blifvit förelagd Riksdagen. I promemorian anmärkes häremot, att det icke är fråga om någon vidare ändring af 10 kap. strafflagen än den, som skedde redan år 1887. Jag får då säga, att det väl ej kan bestridas, att då det är fråga om ändring af ett kapitel i strafflagen, man äfven bör taga hänsyn till andra kapitel, der möjligen bestämmelser förekomma, som kunna inverka på den, som är i fråga, och i allt fall måtte väl detta vara händelsen, då det gäller att bestämma straffmåttet.

Jag har vidare i min reservation anmärkt, att förslag till ändring i tryckfrihetsförordningen hade bort framläggas samtidigt med detta. Min anmärkning i det afseendet har icke af herr byråchefen blifvit vederlagd, ty han har blott sagt, att den ändring uti tryckfrihetsförordningen, som afses, kan icke träda i verket förr än år 1891. Jag tillåter mig häremot erinra, att om förslag till dylik förändring nu framlagts på samma gång som detta, hade man kunnat pröfva frågan i hela dess vidd. Såsom saken nu står, måste man se till, om skäl verkligen förefinnes att göra en sådan inskränkning i tryckfrihetsförordningen, som måste blifva en följd, om detta strafflagsförslag antages. De betänkligheter, jag härvid ansett mig böra hysa mot denna lag, äro, att den går för långt, då den belägger med straff hvarje uppmaning till brott, äfven de obetydligaste, till och med om icke någon verkan deraf följer, äfvensom att dess bestämmelser i öfrigt äro så obestämda och sväfvande. Detta gäller i ännu högre grad i fråga om framställningar i tryckt skrift. Andra Kammaren har vid mera än ett tillfälle visat sig mån om tryckfriheten och velat värna densamma, hvadan jag hoppas, att kammaren äfven nu skall göra det och icke antaga en lag, hvilken leder till sådana följder, som jag nyss angifvit.

För öfrigt får jag säga, att de exempel på lagens tillämpning, som äro i herr byråchefens promemoria anförda, i mitt tycke visa, huru svårt lagstadgandet skulle blifva att tillämpa. För att taga ett exempel på, hvad som kunde rubriceras under begreppet ohörsamhet mot lag, anför herr byråchefen en uppmaning att undandraga sig en civilrättslig förpligtelse. Alltså om någon skulle taga sig för det löjliga att i tryckt skrift uppmana gäldenärer att icke betala sina skulder, skulle han kunna drabbas af ansvar efter denna lag.

Ytterligare kan jag ej undertrycka den anmärkning, att man väl sagt oss, hurudan lagstiftningen i detta afseende är i Tyskland, Nederländerna och Ungarn, samt hurudan den är tillämnad i Finland och Österrike, men man har icke redogjort för lagstiftningen hvarken i våra grannland Norge och Danmark eller i England, det sistnämnda, såsom vi veta, det friaste land i Europa. Tidens knapphet har tyvärr hindrat mig att göra några efterforskningar i detta afseende.

Endast detta har jag velat tillägga till min reservation och ber att på de skäl, densamma innehåller, och på grund af hvad jag nu anfört få yrka afslag å utskottets framställning och å den kongl. propositionen.

Angående ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen.

(Forts.)

Herr C. O. Berg: Såsom lojal medborgare skulle jag utan tvekan böja mig för det förslag, Kongl. Maj:ts regering med sitt upplysta omdöme framlagt för kammaren, till ändring af ifrågavarande lagparagraf; men då jag står här icke endast såsom medborgare, utan ock såsom representant, hvilken har det stora ansvaret att i voteringsurnan nedlägga sin röst, anhåller jag att, innan det vigtiga ögonblick kommer, då vi skola votera, få inför kammaren uttala några betänkligheter, som jag hyser angående denna lag, och jag skall blifva synnerligen tacksam, om dessa betänkligheter skulle kunna af sakkunniga personer häfvas.

Jag anser, att det är alldeles nödvändigt, att samhället skyddar sig mot de farliga fiendtliga anfall, som nu från mer än ett håll göras mot detsamma. Jag anser, att det är alldeles nödvändigt, att man lemnar regeringen, om hvilken det heter, att den icke bär svärdet förgäfves, utan är en hämnare honom till straff, som illa gör, ett sådant svärd, som verkligen är skarpt, och som biter, då det gäller att tukta samhällets farliga fiender. Sådane anser jag icke blott de socialistiska agitatorerna vara, utan äfven sådana, som äro gudasmädare och bespottare, och som fara land och rike omkring och håna och bespotta och förlöjliga det dyrbaraste arf, vi fått af våra fäder, det dyrbara arf, för hvilket våra hjeltekonungar och de svenska härarne hafva offrat sitt lif och blod, nemligen vår kristna tro och bekännelse.

Men under det jag villigt erkänner, att det är nödvändigt, att någonting göres för att stäcka dessa olyckliga personers framfart, så är jag icke rätt säker på, huru vida det svärd, som man nu står i begrepp att lemna i regeringens hand, icke är af den farliga beskaffenhet, att det, såsom tveeggadt, lika lätt kan träffa en samhällets och kristendomens vän, som dess fiende.

Vi hafva troligtvis, de allra flesta af oss åtminstone, ännu i minnet det gamla konventikelplakatet, sorgligt i åminnelse. Detta konventikelplakat tillkom utan tvifvel i den allra bästa afsigt för att värna om kyrkan och dess rena lära. Men man kan icke undertrycka sin harm och bedröfvelse vid tanken på alla de orättvisor, som detta konventikelplakat haft med sig, då det tillämpats af okloka och kitsliga polismyndigheter. Jag minnes ännu, huru, då jag var en ung gosse, tvenne oförvitliga medborgare, som vid ett marknadstillfälle i Falun hade dristat sig att inför några personer bekänna sin kristna tro och öfvertygelse och uppmana till allvarlig bot och bättring, blefvo fängslade och med fångskjuts förda till Vesterås' domkapitel. Vi hafva i dessa dagar sett, huru en del småstadsborgmästare på grund af ordningsstadgan för rikets städer hafva trakasserat dessa stackars menniskor, som man kallar frälsningssoldater. Dessas uppgift och mening är ju dock ingenting annat än att bland de lägsta samhällslagren söka att bringa menniskor till omvändelse, till ett bättre och

Angående ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen. (Forts.)

nytt lif. I stället för att anhålla de personer, som tillställa bråk och oväsen, och sålunda störa samhällets lugn, dem, som hålla oväsen utanför den sal, der denna frälsningsarmés soldater predika, så sätter man in borgerligt oförvitliga personer i fängelse såsom brottslingar, endast derför att de hafva brutit tillämpningen af en ordningsstadga, en ordningsstadga, som synes vara så mycket mer orättvis, som krogarne få vara öppna till klockan 10 à 11 på qvällen — och krogarne göra ingenting annat än skada —; och som, om der uppkommer bråk och trassel, man aldrig tar krögaren för hufvudet, utan endast den, som förgått sig.

Jag vill icke trötta herrarne med att draga fram flera exempel; dessa båda kunna vara nog för att visa, hvarför jag mot det föreliggande förslaget har mina betänkligheter, hvilka jag önskar få häfda.

När nu här äfven står taladt om straff för åtgärd, som innebär hot mot samhällsordningen eller fara för dess bestånd, så kan man lätt tänka sig, att åtskilligt missförstånd kan uppkomma. Jag tänker mig t. ex. en person, som icke längre gillar vår kyrkas institutioner och lära. Om han nu predikar mot statskyrkan och bildar en församling eller en s. k. nattvardsförening, ja, då kan det blifva fråga, om icke en kitslig polismyndighet kan komma att säga: »Det der innebär hot emot samhällsordningen, ty till samhällsordningen hör äfven den svenska statskyrkan med hennes institutioner, hennes gudstjenstordningar och hennes lagar». Jag säger icke, att lagen skall hafva en sådan effekt, att något dylikt kommer att inträffa, men jag håller före, att det *kan* komma att inträffa. Och under sådana förhållanden kommer, såsom jag tagit mig friheten att anmärka, det att inträffa, att ifrågavarande lagparagraf, sådan den nu blifvit af Kongl. Maj:t föreslagen och af utskottet tillstyrkt, blir ett svärd, som har två eggar, och som sålunda kan träffa dem, som man minst vill, att den skall träffa.

Det kunde vara mycket att här tillägga, men jag skall icke vidare trötta kammaren. Jag skall blott till slut be att få tillägga, att det ingalunda är den så s. k. frisinnade pressens uttalanden öfver Kongl. Maj:ts förslag, som hafva gjort mig betänksam, utan tvärt om. Jag var mera betänksam, innan jag under den sista veckan läst just dess utgjutelser. Ty jag anser, att de hafva bra liten vederhäftighet i denna allvarliga diskussion. Det är alltså icke för att fria till populacens gunst, som jag tagit mig friheten att framställa mina betänkligheter. Utan det är helt enkelt derför, att mitt samvete bjuder mig att icke endast krypa bakom den slutna röstsedeln, då frågan kommer att afgöras; utan jag önskar att få se betänkligheter, jag nu framstält, häfda, på det att jag med lugnt och godt samvete må kunna afgifva mitt votum.

Jag har intet yrkande att göra utan afvaktar, hvad som under diskussionen möjligen kan komma att häfva eller minska mina betänkligheter.

Herr Carl Ifvarsson: Det är en sorglig företeelse, att ett sådant förslag som detta framkommit i riksdagens sista timme, *om*

det behöfves, sorglig derför att det då bevisar, att sorgliga förhållanden råda i landet, om det *icke* behöfves, sorglig derför, att det i alla fall kunnat framkomma.

Angående ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen. (Forts.)

Att meningarne nu kunna vara delade om, huru vida man behöfver någon strängare lag i detta afseende, det förundrar mig visst icke. Ty man kan icke neka till, att agitationer, socialistiska och andra, börjat bedrifvas på senare tiden i mycket större omfattning än förr. Och det är då icke underligt, att den, som tänker sig kunna qväfva dem med lagbud, också söker få genomföra sådana lagar, som han anser passa i det afseendet.

Men å andra sidan kan man ock föreställa sig, att det är möjligt, att dessa agitationer icke i verkligheten hafva varit så allvarsamma, som de nu synas, om bakom dem icke stått de, som önska en reaktion, och som önska en reaktionär lag, som äfven kan vändas mot andra medborgare än dessa. Sådant har man förmärkt förr i tiden ibland, då det varit fråga om förändringar i tryckfriheten. När man märker, att den ena tidningen efter den andra börjar skälla ned allt hvad högt och ädelt är, då kan man vara säker — så var det förut, det har jag hört af de äldre, när jag började vara med —, att man har att vänta förslag till ändringar i tryckfriheten. Så hänger den ena saken tillsammans med den andra. Det skulle derför icke förundra mig, om åtskilliga af dem, som önska få munnen täppt på folk i allmänhet, ligga bakom den farligt ansedda rörelsen och ställa till åtskilligt af det, som nu har inträffat. Man kan icke veta, hvarifrån det har kommit, eller huru det uppstått, men det skulle icke förundra mig, om förhållandet är det samma nu som förut, eller att agitationerna icke äro så farliga, som de se ut. Huru dermed förhåller sig, derom kan man icke yttra sig med visshet. Man kan ponera möjligheten af det, men jag kan naturligtvis icke bestämdt säga, *att* så är förhållandet.

Naturligtvis skulle man nu helst önska, att de många yttranden, som man finner hafva fälts gent emot Konung och många andra, aldrig hade blifvit fälda. Men då de nu ändock framkommit, ehuru mot önskan, så är det klart, att man önskar att kunna stäfja dem. Men då blir det fråga om medlen dertill. Är då det bästa medlet att stäfja sådana angrepp att antaga en lag som den förevarande, eller är det bästa medlet dertill att, der icke polismagten träder emellan och förbjuder föredragen, söka bekämpa yttrandena med både tidningar och tal? Jag tror, att det är bäst att bekämpa dem med samma vapen, som de sjelfva uppträda med. Jag tror, att det skulle gå mycket lättare att nedgöra dem på det viset.

Det fins ganska upplysande exempel på hvad följden blifvit af sådana yttranden, som dem, som blifvit omförmälda i den här utdelade promemorian, hvilken vi alla känna till. Deri omtalas nemligen en del yttranden, som fälts före Konungens 60-åriga födelsedag, yttranden så orimliga, att hvarje allvarlig svensk man skulle harmas, om han blott finge höra dem. Men hvad blef följden af dessa yttranden? Jo, det var ingen, som brydde sig om dem något vidare och i verkligheten visade sig intet tecken till ens det ringaste okynniga uppträde vid tillfället. Högtidligheten firades allvarligt och

Angående ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strrfflagen. (Forts.)

lugnt öfver hela staden och sålunda blef det icke någon verkan af dessa uttalanden. Är det icke dessutom förhållandet, att, om de, som uppträda med orimligheter och söka förleda folk, lemnas åt sig sjelfva eller om de bekämpas med samma medel, som de sjelfva använda, månne de då skola slå an på någon med sitt uppträdande? Jag betviflar, att de skola komma att inverka i så stor skala, att det blir nödvändigt att stifta en sådan lag, som den nu förevarande. Åtminstone tror jag, att man borde se tiden an litet mera och se till, om man icke lyckas bota skadan på annat sätt. En del af föreliggande förslag är, kan man säga, så till vida oskadligt, som det öfverensstämmer med hvad som redan är föreskrifvet, men det är ock i denna del öfverflödigt, då man redan har hvad man behöfver. En annan del åter är af den beskaffenhet, att det är fara värdt, att man dermed täpper munnen till på mången, som man hvarken borde eller ville täppa munnen till på. Det finnes nog lojala medborgare, som ville uttala sina olika åsigter och göra det i välvillig mening, men som skulle kunna beskyllas för att tala i farlig rigtning, ty icke alltid väljer man sina ord så noga, att man icke möjligen skulle kunna åtkommas med tillhjelp af denna lag, många andra omständigheter att förtiga.

Om den ifrågavarande lagen nu antages, har man all anledning befara, att de verklige agitatorerna derigenom vinna ökad styrka. Då andra medborgare inom landet träffas af lagens stränghet, må hända för ett obetänksamt ord, och allmänheten börjar reflektera deröfver, ökas säkert de missnöjdes antal, jäsningen blifver större, än om lagen aldrig tillkommit, hvartill kommer den fara, som kan uppstå i följd af den qväfda yttrandefriheten i allmänhet, något som sannolikt är det värsta af allt.

Jag för min del anser det vara mycket klokare, att frågan för närvarande får falla, ty skulle det visa sig nödvändigt i en framtid, kan lagstiftaren taga upp den igen, och då kanske på ett mera varsamt sätt och på en tidpunkt, då Riksdagen har bättre tid att allvarligt syselsätta sig med och afhandla denna sak. Nu, då den kommit fram i sista stunden, anser jag, oafsedt alla andra omständigheter, det vara olämpligt att godkänna densamma.

Jag hänför mig således till herr Lilienbergs reservation, som jag anser väl förtjent af uppmärksamhet, och i likhet med honom yrkar jag rent afslag på utskottets förslag och Kongl. Maj:ts proposition.

Häruti instämde herrar *Westin, Larsson* i Berga, *Truedsson, Broström, Andersson* i Hasselbol, *Olsson* i Ornakärr, *Jansson* i Saxhyttan, *Ollas A. Ericsson, Hansson* i Solberga, *Olsson* i Sörnäs, *Back Per Ersson, Andersson* i Baggböle, *Lundström, Boström* i Bodbyn, *Wallmark, Olson* i Stensdalen, *Pehrsson* i Önnerud, *Olsson* i Kyrkebol, *Hanson* i Berga, *Stjernspetz, Bromée, Petersson* i Brystorp, *Holm* och *Ersson* i Westlandaholm.

Herr Nilson från Lidköping: Jag har intet att anmärka mot den kongl. propositionens angifna syfte att genom skärpta lagbe-

Angående ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen. (Forts.)

stämmelser vilja sätta en gräns för den agitation i socialistisk rigtning, som börjat i vårt land bedrifvas. Ingen inom denna kammare lärer neka, att socialismens läror, om de hos oss få en större utbredning, innebära för samhället en fara, för hvilken lagstiftaren icke får blunda. Hade den nu föreslagna lagen vändt sin spets uteslutande mot socialismen, så tror jag alltså icke, att dess antagande skulle i denna kammare hafva mött något större motstånd. Men nu är Kongl. Maj:ts förslag affattadt i så sväfvande och mångtydiga ordalag, att det hugg, som man dermed velat rigta mot socialisterna, lika lätt kan träffa en mängd andra medborgare. Det låter sig icke förnekas, att denna lag, om den antages, kan blifva så tillämpad, att samhällets lagbundna frihet derigenom *kan* på betänkligaste sätt kränkas. Det låter sig icke förnekas, att våra dyrbara klenoder, yttrandefriheten och församlingsrätten, genom denna lag *kunna* i väsentlig grad blifva oss beröfvade.

Herr justitieministerns i motiveringen till lagförslaget afgifna lugnande försäkran, att något sådant icke är med lagen afsedt, gifver oss icke tillräcklig trygghet. Jag betviflar icke, att hans ord äro upprigtigt menade; men det kommer andra tider och andra män efter honom, och ingen vet, hvad framtiden kan bära i sitt sköte. Icke heller kan han ansvara för, att hvarje polismyndighet eller domare skall vid hvarje tillfälle tolka lagen så, som han vill hafva den tillämpad. Det ligger en stor våda uti att lägga ett dylikt tveeggadt svärd i händerna på polismän, hos hvilka man icke alltid kan förutsätta nödig urskiljning och varsamhet vid dess handterande. Det är af högsta vigt, att lagar och författningar af så ömtålig natur, som den ifrågavarande, äro så tydligt skrifna, att de icke kunna tolkas efter hvar och en polismans egen subjektiva uppfattning.

Den nu föreslagna lagen lemnar emellertid i många fall ett allt för stort svängrum för polismagtens subjektiva uppfattning af hvad som kan anses vara »ett hot mot samhällsordningen och innebära fara för dess bestånd.» Den rättighet vi nu ega, att i tal och skrift fritt yttra oss äfvensom att fritt komma tillsamman bör vara oss för dyrbar, för att gifvas till spillo åt godtycket hos dem, som hafva att öfvervaka lagens efterlefnad. Det är godt och väl, att om en underordnad polismyndighet förgår sig och öfverträder sin befogenhet, rättelse sedan kan vinnas hos öfverordnad myndighet, men allt det obehag och trakasseri, hvarför den enskilde medborgaren under tiden varit utsatt, är honom dermed icke godtgjordt.

Jag har svårt att tro, att denna kammare skall vilja vara med om att antaga det föreliggande lagförslaget. Ty väl visar oss historien, huru ett lands representation, hos oss och annorstädes, vanligen haft att utkämpa långvariga och häftiga strider mot regeringsmagten för att steg för steg, tum för tum få gränserna för sina frioch rättigheter utvidgade. Men sällspordt torde det deremot vara, att en folkrepresentation af frie män under inflytelsen af räddhåga för en inbillad fara sjelfmant lemnat ifrån sig någon del af sin dyrbaraste egendom: friheten. Yttrande- och församlingsfriheten är i vårt land urgammal. Men tider hafva ock funnits, då den varit svårt kringskuren

Angående ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen. (Forts.)

och förtrampad. Det är endast omkring femtio år sedan, den s. k. indragningsmagten afskaffades. Lossandet af åtskilliga kyrkliga band tillhör ett ännu senare datum. Vi, som veta, hvilka sega och hårda strider det kostat våra föregångare att åt folket vinna det mått af frihet, som till oss gått i arf, och hvaraf vi befinna oss så väl, skulle väl vi nu sjelfva hjelpa till att taga på oss tvångströja och arbeta reaktionen i händer? Jag tror icke, att våra sjelfständiga representanter i denna kammare vilja gå in på detta. Väl har deras flertal nyligen varit med om att inskränka näringsfriheten, och detta beklagar jag. Men sin politiska frihet, den skola de nog veta att med kraft värna mot hvarje mer eller mindre förtäckt angrepp. I denna fråga står icke det ena riksdagspartiet mot det andra, kämpande för olika ekonomiska intressen; här gäller det en politisk rättighet, som för alla är lika dyrbar och lika värd att af alla försvaras.

Den framlagda lagen har så sent inkommit till Riksdagen, att det skulle vara rent af lättsinnigt att nu i riksdagens sista timma antaga densamma. En lag, som så djupt ingriper i det svenska folkets politiska och sociala lif, bör icke och får icke urgeras fram genom öfverrumpling. Det behöfves rådrum att noga pröfva och begrunda en så utomordentligt vigtig fråga.

Någon fara ligger det nog icke heller uti, att låta hela saken anstå till nästa riksdag. Den socialistiska farsoten har hos oss icke hunnit gripa omkring sig så våldsamt, att den icke, åtminstone ännu ett år till, låter sig lämpligt behandlas med de kurativa medel, som redan gällande lagar och författningar gifvit myndigheterna i händer. Dessa lagar äro alls icke så slappa och kraftlösa.

Äfven fastän erfarenheten från Tyskland visar, att den redan tio år gamla socialistlagen derstädes hvarken förmått undertrycka socialismen eller ens hämma dess utbredning, så skall jag, i fall frågan kommer igen nästa riksdag och ett sansadt och måttfullt förslag då framlägges, icke för min del motsätta mig, att försök hos oss göres att genom skärpta lagar oskadliggöra en samhällsfiende, hvilken jag är långt ifrån att betrakta såsom ofarlig. Jag erkänner utan tvekan samhällets rätt till nödvärn mot dem, som öppet förkunna samhällsupplösande läror och fräckt håna allt, som för menniskan bör vara kärt och heligt. Men jag fordrar ock, att den lag, som stiftas i direkt syfte att stäfja dessa störare af samhällsfriden, är så klar och tydlig i sina bestämmelser, att den icke kan missbrukas till kränkande af andra samhällsmedlemmars medborgerliga rättigheter. Mina farhågor i detta hänseende låta sig icke häfvas af blotta löften och försäkringar om att lagen aldrig skall tillämpas mot andra än socialister och deras likar; ty hvar och en, som förstår svenskt språk, måste se och medgifva att det nu framlagda lagförslagets ordalydelse lemnar rum för en långt vidsträcktare tolkning.

Herr talman, på de skäl jag anfört kan jag icke lemna mitt bifall till Kongl. Maj:ts af lagutskottet tillstyrkta proposition, utan yrkar rent afslag.

Angående ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen. (Forts.)

Herr Vahlin: Herr talman! Mina herrar! Då man genomläser Kongl. Maj:ts nu föreliggande af utskottet tillstyrkta förslag till lag, synes det i principielt hänseende utgå från en rigtig, om ock öfverdrifvet känslig rättsuppfattning.

Det är en lag, afsedd att möjliggöra utkräfvande af rättvisans fordringar till sista skärfven, att gå till rättens yttersta gräns. En sådan lag måste vara ytterst väl affattad för att icke föra öfver på godtyckets område, som ligger gräns i gräns med rättens. Kan denna fordran fyllas, har den åtminstone icke beaktats i föreliggande lagförslag, som tvärt om är formuleradt i uttryck af så obestämd innebörd, att det är svårt att ange några fixa gränser för dess tillämpning, såvida några säkra råmärken finnas, inom hvilkas område yttrandefriheten ej blefve fågelfri efter dess antagande. Då den fria yttranderätten utgör just grundvilkoret så väl som skyddet för all annan frihet, är en nödvändig förutsättning för all verklig civilisation och allt verkligt framåtskridande, får jag icke vara med om en lag, som jag anser möjligen skulle kunna skada den, och jag får det än mindre, då erfarenheten från dagens företeelser allt för tydligt visar, att farhågorna för dess missbruk icke äro ogrundade. Men fria yttranderätten har ett så oskattbart värde för hvarje tänkande menniska, att ingen öppet vågar anfalla densamma. Angreppet sker alltid maskeradt, alltid under vackra loftal öfver densamma; man vill visst icke hindra dess bruk, endast stäfja dess missbruk. Men den fria yttranderätten är just af så grannlaga och ömtålig art, att en lag, som kan förekomma dess missbruk, med all säkerhet också kan hindra dess goda, dess berättigade bruk. En lag, med hvars hjelp man ur alla språkets skiftande förklädnader skulle kunna framleta och draga till doms den brottsliga tanken, den lagen fordrar med nödvändighet, för att icke lemna fritt spelrum åt godtycket, absolut ofelbara handhafvare. Det är ett nog stort förtroendevotum man i dag begär för våra domare och polismyndigheter. Vore det berättigadt, behöfde vi endast domare, icke lagar. Ett folks lagar är en farlig sak att opåkalladt experimentera med. Den, som framlägger en lag, bör vara fullt öfvertygad att den skall åtminstone i någon väsentlig mån råda bot mot det onda, för hvars hämmande den afsetts; får icke hysa en misstanke ens, att den skulle kunna göra det onda än värre. Den nu föreliggande lagen är afsedd att hindra socialismens utbredning och organisation, men den når icke tankarne, rättar icke felaktiga åsigter; den skall tvärt om komma att öka det socialistiska partiets anhängare, och som hvarje yttre tryck, stärka deras sammanhållning, och den skall till deras många oberättigade eller obestyrkta beskyllningar mot det nuvarande samhällsskicket lägga åtminstone en fullvigtig och berättigad anklagelse.

Okunnighet, hemlighet och mörker äro osanningens lifsatmospher; det är endast den fria diskussionen, striden i öppen dag, som för den är farlig; erfarenhets- och förnuftsskäl äro de enda vapen, mot hvilka den icke är »hård.» Att utestänga den från den öppna arena, fria den från angrepp med dessa vapen, detta anser jag vara att vilja behålla den vid lif och kraft, att skydda den. Föreliggande lag

Angående ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen. (Forts.)

synes mig af dessa skäl icke vara en lag *mot*, utan snarare en lag *för* socialismen, och en sådan vill jag åtminstone icke vara med om. Men, innan vi fälla domen öfver socialismen, måste vi, för rättvisans skull, fråga oss, om icke äfven den, trots alla sina misstag, fört med sig något godt, gett väckelse åt någon ny idé. Det går ingen strömning, hur grumlig den än må synas, genom tiden, som icke för något guldkorn, som den vise kan taga vara på; jag tror att så är äfven med socialismen.

Kammarens ledamöter känna lika väl och bättre än jag våra sociala förhållanden. Jag skall derför icke spilla några skäl på att visa, hur omotiverad den skuggrädsla är, som redan i Första Kammaren frammanat revolutionens röda spöke. Hade den ärade ledamot, som tyckte sig se det på mycket nära håll, lärt litet mer af historien, hade han vetat, att det är just åtgärder af den art han förordat, som framkalla revolutionerna, som alltid föregå men aldrig förekomma dem. — Af erfarenheten af dylika lagars verkningar i andra länder, vore ej så litet att lära. En talare har redan anfört Tysklands. Jag skall blott påminna om Rysslands. Är det frihet eller tyranni, som födt och håller vid lif nihilismen i Ryssland, är det brist på lagar? Ryssland ger oss just mönsterbilden af en civilisation, sådan den åstadkommas med strafflagar utan yttrandefrihet.

Det är något för mig särskildt förhatligt hos denna lag, att den är afsedd att företrädesvis drabba blott en samhällsklass, den som hos oss åtminstone redan förut innehar den sämsta ställningen i samhället; som är utestängd från allt deltagande i dess lagstiftning. Det är en opåkallad kraftyttring af de starkaste i samhället mot de svaga; hade man afsett att än mer vidga klyftan mellan de olika samhällslagren — vårt största sociala onda — sannerligen man kunnat finna ett bättre medel eller välja en lämpligare tid.

Jag skall icke länge uppehålla herrarne; jag har blott velat öppet två mina händer, att jag icke har någon del i denna lag, ingen skuld till det onda den skall medföra — och jag har velat göra det nu och här, medan jag kan öppet och oskrymtadt uttala min mening. Om några dagar eller veckor kanske skall jag ännu befara att för dylika uttalanden af någon förskrämd medlem af samhällets räddningscorps anklagas som samhällsomstörtare och kännas skyldig enligt den lag, hvars antagande jag derför försigtigtvis skall söka förekomma.

Ännu ett sista skäl! Jag har ansett att i dag en protest borde framkomma från någon af representanterna för en provins, hvars inbyggare, fattiga på så mycket annat i verlden, fått ett så rikt arf af stora frihetsminnen att bevara — en protest mot deras mening, som vilja locka eller skrämma oss att för inbillade faror sätta på spel det största goda, vi tillkämpat oss, vår frihet! För mig synas dessa faror inbillade, för dem äro de verkliga, ty de hafva vid sina framtidsberäkningar lemnat ute den vigtigaste faktorn: det fria tankeutbytets uppfostrande inverkan på ett folk — de måste frukta framtidens folk, just emedan de vilja göra det farligt!

Vore än dessa faror icke inbillade utan verkliga, så är jag förvissad, att vi skola ega mod och kraft att om det gäller värna vår

frihet mot socialismen, ega vi så visst klokhet nog att i dag försvara den mot reaktionen. Men böja vi i dag våra nackar under oket, lätt och behagligt att bära, som man skall säga oss att det är, som man alltid gör vid dressyrens början — vänja vi oss vid ofrihet, då skall äfven jag medgifva att framtiden har faror; ett folk, hvars frihetskänsla slappas, dess framtid är alltid hotad af faror, äfven om det icke funnes några socialister. Herr talman, jag yrkar afslag på utskottets betänkande.

Angående ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen. (Forts.)

Herrar *Tysk, Farup, Kardell, Nydahl, Ericsson* i Borekulla och *Bexell* förenade sig med herr *Vahlin.*

Herr G. Berg yttrade: Jag har begärt ordet hufvudsakligen för att få tillfälle att bemöta några af de skäl, som herr Lilienberg i sin reservation anfört mot det föreliggande lagförslaget.

Då jag nu utgår från den bestämnda öfvertygelsen, att denna lag är behöflig, så vill jag icke söka framlägga några nya bevis för denna min öfvertygelse. Bevisen derför finnas angifna i den kongl. propositionen, de finnas vidare i den promemoria, som i går i kammaren utdelades och de hafva slutligen i dag blifvit framstälda från statsrådsbänken. Bättre kunna de svårligen, allra minst från min sida, framhållas.

Jag skall derför nu endast be att gent emot min ärade vän, herr Lilienberg, få framhålla lagens innebörd sådan som jag för min del har ansett mig kunna uppfatta densamma. Jag ber dervid att i främsta rummet få hålla mig till 1 mom. i 14 §, och jag frågar: Hvad afser den nu föreslagna förändringen i detta lagstadgande? Jo, denna förändring afser endast och uteslutande det, att då för närvarande detta lagrum stadgar straff allenast för uppmaning till brott mot person och egendom, så utsträcker nu detta förslag straffet äfven till uppmaning till andra brott, som äro i strafflagen med straff belagda. Det utsträckes sålunda till straff för uppmaning till hemfridsbrott, stöld, bedrägeri, förfalskning, mened. Och jag frågar eder, mine herrar: finnes det något orättvist, något otillbörligt deruti, att sådana uppmaningar blifva med straff belagda? Jag kan icke förstå det. Jag ber få påpeka att redan nu kan i vår strafflag en anstiftare straffas så som delaktig i ett brott, om han uppmanar till *en viss* stöld, *ett visst* bedrägeri, *en viss* förfalskning, *en viss* mened. Han straffas, och straffas ganska hårdt, och skulle då icke äfven den böra straffas, som ställer sin uppmaning i allmänhet, som uppmanar till *många* menedsbrott, till *många* förfalskningar, till *en hel serie* af stölder eller bedrägerier. Skulle han gå straffri? Jag kan icke förstå, att deri låge någon rättvisa.

Herr Lilienberg påpekar uti sin reservation, att den oegentligheten kunde inträffa, att en person blefve dömd för uppmaning till brott, men att de, som i följd af uppmaningen beginge sjelfva brottet, blefve fria från straff, emedan målseganden, som vore den ende, som kunde föra talan, icke brydde sig om att draga saken inför domstol. Ja, detta *kan* inträffa, men ligger det någon orättvisa häri, frågar jag? Jag skall be att få belysa detta med ett enda exempel.

Angående ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen. (Forts.)

I en större folkförsamling uppträder en agitator, som söker att med kraften af sina ord och med sin öfvertygelse verka för en sak, för en reform. Detta är ju rätt, och derom har man ingenting att säga. Men han begår den otillbörligheten, att till sina åhörare säga: Här finnas många, som hafva andra åsigter än vi, dem skola vi hålla efter, vi skola, t. ex. — slå ut deras fönster, när vi gå hem härifrån! Denna uppmaning efterkommes af åtskilliga af de närvarande. Det begås 20, 25, kanske ända till 50 sådana hemfridsbrott, men de personer, som fått sina fönster utslagna, bry sig icke om att väcka någon talan. Bör då icke den, som framkallat alla dessa hemfridsbrott, äfven om sjelfva gerningsmännen icke blifva straffade, i allt fall drabbas af lagens arm? Jag kan icke förstå något annat.

Öfvergå vi nu till 2 mom. af denna 14 §, så sönderfaller detta moment i tvenne delar. Jag vill då till en början hålla mig till den första delen, som afser straff för *förledande till ohörsamhet mot lag och laga myndighet.* Ett sådant förledande kan innefatta uppmaning till brott, som icke bestraffas i strafflagen, t. ex. ett brott mot krigslagen, uppmaning till menigheten att icke fullgöra sin värnpligt. Det finnes en agitator, som säger: Vi hafva intet fädernesland att försvara, vi hafva inga andra fiender än myndigheterna att vända oss emot, vi skola vägra att fullgöra värnpligten! Bör icke ett sådant förledande till ohörsamhet mot lag och laga myndighet med straff beläggas? Förledandet kan äfven, t. ex., afse ohörsamhet mot ordningsstadgan. Denne man kan t. ex. säga: Vi äro af polismyndighet förbjudna att hålla ett demonstrationsmöte i det eller det syftet, men låtom oss hålla det i alla fall! Är det då någonting samhällsvådligt, att ett sådant förledande till ohörsamhet bestraffas? Jag kan icke tro det.

Jag kommer slutligen till senare delen i detta moment, som lagförslagets motståndare anse innebära, så att säga, »pudelns kärna», mot hvilket stadgande hela denna, från flera håll så hänsynslösa agitation, i främsta rummet vändt sig och hvilket väl gifvit anledning till de flesta betänkligheterna mot lagens antagande. Man säger att denna del af momentet skall genomföra en så högst vådlig inskränkning i vår yttrandefrihet och i vår gamla associations- och församlingsfrihet. Hvad nu yttrandefriheten till en börjar angår, så ber jag att få fästa herrarnes uppmärksamhet på de motiv, som åtfölja den kongl. propositionen, der det på sidan 4 heter: »Affattningen af detta stadgande torde med önskvärd tydlighet utmärka, att detsamma icke afser att lägga hinder i vägen för den sansade granskningen och kritiken af samhällsförhållandena, lagarne och myndigheternas beslut, eller yrkandet på reformer i ena eller andra afseendet.»

Detta stadgande afser sålunda icke att på något sätt inskränka den fria diskussionen, det afser icke heller någon inskränkning i den fria kritiken och icke heller något hinder för alla behöfliga reformers genomförande. Det uppställer endast för denna diskussion, denna kritik och dessa reformsträfvanden ett enda bestämdt förbud, ett enda hinder, nemligen att de icke få ske med hot och icke på sådant sätt, att det verkar till fara för samhällsordningens bestånd.

Angående ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen. (Forts.)

Men då frågar man: Hvad är samhällsordningen? Samhällsordningen uppfattas af den ene på det sättet, af den andre på ett annat sätt, men jag ber att i detta hänseende få säga, att man, för att förstå hvad som menas med samhällsordningen, efter min uppfattning endast behöfver känna två saker. Man behöfver känna det samhälle man tillhör, och man behöfver vidare känna de i detta samhälle bestående lagarne. Om man känner detta, så vet man äfven, hvad samhällsordningen är, ty samhällsordningen är sammanfattningen af dessa lagar. Och för en reform af dessa lagar lägger detta stadgande intet hinder, för så vidt man ej söker genomdrifva reformen med hot.

Jag skall be att få belysa detta med några exempel. Vår samhällsordning stadgar för närvarande, att Riksdagen sammanträder i två kamrar. Det kan ju finnas några, som anse, att enkammarsystemet är att föredraga, och om nu denna lag blefve en verklighet, hvad inträffade då? Jo, det inträffade, att den, som vill verka för förändring i det syftet att få enkammarsystem, eger lika väl som nu, att i hvilken folkförsamling som helst framhålla motiven för en sådan ändring, eger likaledes att alldeles obehindradt i skrift framställa dessa motiv, eger att genom petitioner till konungen framhålla behofvet i detta syfte och eger att motionera derom inom Riksdagen, i fall han är riksdagsman. Det enda vilkoret är, att detta reformsträfvande icke får ske med något hot, såsom t. ex. om han säger, att vi skola samla penningar och vapen för att, om vi icke få igenom reformen på annat sätt, tvinga oss till den. Det eger han icke och bör icke heller ega det.

Vår samhällsordning stadgar vidare, att konung och riksdag stifta grundlag gemensamt. Det skulle ju kunna finnas de, som ansåge att detta borde ändras så, att dessa lagar kunna stiftas endast af representationen. Om denna lag komme till stånd, så egde den, som omfattar dessa idéer, att lika fritt som nu i alla folkförsamlingar och i skrift framlägga sitt reformförslag, att petitionera och motionera om dess genomförande, men han får icke binda något hot dervid. Han får icke säga: Om vi icke lyckas på annat sätt genomdrifva våra fordringar, så organisera vi ett nationalförsvar för att genomföra vår vilja, om det gäller.

Våra grundlagar stadga någonting, som i dagligt tal kallas det politiska strecket. Det finnes ju många, som önska att få detta sänkt eller borttaget. Om lagen kommer till stånd, ega desse lika väl påyrka en reform i denna rigtning. De ega på folkmöten tala derför, de ega skrifva derför, de ega petitionera till konungen derom och, om de äro riksdagsmän, framlägga motioner derom. Men det får icke ske med hot. Den, som vill verka för denna reform, får icke uppvigla en allmänhet till en åtgärd, sådan som den att, om önskemålet icke kan på annat sätt vinnas, vägra betala skatt till kronan. Det är hotet mot samhället, hvilket detta lagstadgande afser att förbjuda; och finnes det väl, frågar jag, något rimligt skäl att motsätta sig ett stadgande, som förhindrar uppviglande till sådant hot? Redan nu stadgar strafflagen i 15 kap. 23 §, att den, som hotar annan person muntligen eller skriftligen skall straffas med

Angående ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen. (Forts.)

böter eller fängelse i högst 6 månader. Hotet mot *den enskilde* är sålunda redan enligt lag belagdt med straff. Skulle vi då behöfva hysa några betänkligheter mot att stadga straff för dem, som uppvigla till hot mot *samhället?* Jag kan icke förstå det.

Hvad denna påstådda inskränkning i yttrandefriheten nu slutligen beträffar, torde sålunda vid närmare granskning af förslaget framgå, att förslaget icke afser någon annan inskränkning deri, än att denna yttrandefrihet icke får vara förbunden med något sådant hot mot samhällsordningen, som kan verka till fara för dess bestånd. Och hvem kan med fog bestrida de goda grunderna för ett sådant lagstadgande?

Lagen skulle vidare, säges det, leda till en inskränkning af församlingsfriheten. Men församlingsfriheten är, så vidt jag kunnat läsa denna lag rätt, lika väl bevarad som hittills. Det finnes deri ingen annan inskränkning än den, att, då man församlar sig till öfverläggning om allmänna angelägenheter, så får man icke uppmana någon att begå mened, bedrägeri, stöld eller förfalskning; då man församlar sig till öfverläggning om allmänna angelägenheter, så får man icke förleda till ohörsamhet mot lag eller mot laga myndigheter och man får icke heller uppvigla någon till hot mot samhällsordningen, som kan medföra fara för dess bestånd. Och en sådan begränsning i församlingsfriheten torde från alla synpunkter finna sitt berättigande.

För min del anser jag sålunda lagen vara väl behöflig för hvarje väl organiseradt samhälle och ega den innebörd, att hvarje medborgare, — åtminstone hvarje god medborgare — bör utan några betänkligheter underkasta sig densamma.

Ser man särskildt på arbetarne, så vågar jag påstå, att för dem är lagen att betrakta såsom en välfärdsfråga, ty gent emot dem hindrar densamma samvetslösa agitatorer att verka.

Hvad skulle följden blifva, om denna lag nu afsloges? Jo, de menniskor, som icke vore så synnerligen kritiska, skulle kanske — och kanske med rätta säga: Regeringen har framlagt ett förslag, hvari begäres, att den, som uppmanar till grofva brott, skall straffas; men Andra Kammaren har icke antagit detta förslag, och häraf synes att det icke måtte vara någonting brottsligt eller fördömligt att uppmana till grofva brott; och i konseqvens härmed skulle samma slutsats kunna dragas beträffande alla i förslaget förutsatta fall. I främsta rummet skulle de, mot hvilka lagen hufvudsakligen är rigtad, finna sig berättigade till ett sådant antagande, en sådan tolkning.

Slutligen några ord med anledning af ett yttrande, som återfinnes i den resolution, som fattats af det socialdemokratiska arbetarepartiets nyligen hållna kongress och som, af herr departementschefen citerad, finnes att läsa å sidan 14 i den kongl. propositionen. Socialdemokraterna säga nemligen der: Om revolutionen skulle inträffa så »är vår plats gifven». Ja, mine herrar, äfven *vår* plats är gifven: vår uppgift måste nemligen vara att bevara samhällsordningen utan att på något sätt förhindra de berättigade reformerna deri.

Och derför, herr talman, skall jag be att få yrka bifall till utskottets betänkande.

Angående ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen. (Forts.)

Herr H. Eriksson i Elgered: Herr talman! Hvad först angår *den orsak,* som framkallat detta lagförslag, som icke blott afser att inskränka och begränsa yttrande- och församlingsfriheten, utan äfven på samma gång tryckfriheten, så synes densamma hufvudsakligen framgå ur det yttrande, som vederbörande departementschef vid föredragningen inför Kongl. Maj:t af detta ärende afgifvit till statsrådsprotokollet. Detta har också särskildt framhållits af en föregående talare, som nyss yttrade sig till förmån för denna lag, att hufvudanledningen till densammas framläggande vore att söka uti den nuvarande lagens bristfällighet i förevarande afseende.

Som emellertid förslaget icke blott afser yttrandefriheten, såvidt densamma normeras af civillagen, utan afser en förändring uti sjelfva tryckfrihetsförordningen, så synes man dermed hafva velat uttala den förklaringen att den lagstiftning, under hvilken vi lefvat omkring 80 år, och hvilken år 1809 infördes af riksens ständer, på senaste tiden skulle befinnas alldeles otillräcklig samt att sådana olyckor vore för handen, som nödvändiggjorde en ändring i densamma. Ett af de mest talande skälen för den för långt gående friheten i vår nuvarande lagstiftning, och att den alltså på grund af sin bristfällighet bör ändras eller en återgång ske, har man hemtat från den omständigheten att socialismen på senaste tiden börjat göra sig allt mer och mer gällande. Hvad i öfrigt beträffar socialismens idéer och grundprinciper, så vill jag derom icke säga ett ord; ty hvar och en i denna kammare lärer väl icke kunna annat än medgifva att densamma i sig innebär ett ondt och en fara för samhället. Men att denna fara emellertid skulle i verkligheten vara så stor, som man i anförandet till statsrådsprotokollet låtit påskina, tillåter jag mig för min del att betvifla. För öfrigt tror jag icke att den socialistiska rörelsen skall i vårt land komma att vinna den utsträckning, som man befarar.

Huru vida denna min åsigt må vara rigtig eller icke, må framtiden utvisa; men denna rörelse har väl, såsom hvarje annan sådan, sin kulminationspunkt och sin återgång; ehuru ingen af oss kan säga *när* denna rörelse nått sin höjdpunkt och när regressen skall inträda. Hvad som emellertid är säkert, det är, att dessa socialistidéer äro sådana, att svenska folket i dess helhet icke skulle kunna omfatta desamma, och jag vågar påstå detta så mycket hellre, som jag vet att dessa idéer hittills icke vunnit något insteg på landsbygden, utan hufvudsakligen i de större städerna. Kan det vid sådant förhållande väl vara rättvist att hela nationen skall så dyrt få umgälla hvad ett fåtal socialister förbrutit, hvilka för öfrigt kunna fällas till ansvar enligt de redan bestående lagarne, hvilket framgår tydligt af det faktum, att så många suttit inom fängelsets murar. Men häraf framgår uppenbart, att denna lag icke är behöflig.

Men förslagets syfte synes vara icke allenast att ingripa och hejda socialismen i vårt land, utan bakom detta förslag ligger äfven ett annat mål: begränsning af tryckfriheten; hvilket äfven herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet har sjelf i sitt yttrande till statsrådsprotokollet antydt, nemligen att denna lag icke kunde erhålla sin fulla tillämpning, utan att jemväl tryckfrihetsförordningen i vissa

Angående ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen. (Forts.)

afseenden ändras. Men många, ja kanske flertalet af de närvarande äro alltför rädda om vår med stora svårigheter tillkämpade tryckfrihetsförordning för att nu i Riksdagens sista timma antaga en lag, som skulle nödvändiggöra en inskränkning af densamma.

Sålunda synes mig afsigten med denna lag vara ganska tvetydig.

Hvad vidare angår *lagens innebörd*, hvarom den siste talaren och flere talare före honom ordat, så ber jag att med anledning deraf och ehuru jag saknar juridisk bildning och för öfrigt bildning i språkligt hänseende, likväl i min egenskap af representant, mot ordalydelsen i 14 § 2 mom. senare del, der det heter: »*eller eljest uppviglar till åtgärd, som innebär hot emot samhällsordningen eller fara för dess bestånd*», göra den anmärkningen, att de två relativa bisatser som här förekomma, afse närmast ordet »*åtgärd*» och att de utgöra tvenne alternativ, af hvilka det står domstolarne fritt att tillämpa den ena eller andra bestämmelsen. Isynnerhet möjliggör uttrycket »*eller eljest uppviglar till åtgärd*» lagens tolkning på sådant sätt, att den skulle kunna tillämpas icke blott på socialister, utan äfven på öfriga politiska partier i vårt land, emedan »*uppvigla*» icke gerna kan betyda annat än »*uppmana*». Men att »*uppmana*» till åtgärd, som innebär fara för den bestående samhällsordningen, hvarmed, enligt chefens för justitiedepartementet yttrande till statsrådsprotokollet, förstås allt det bestående, såsom statskyrkan, de borgerliga lagarne, så väl orättvisa som rättvisa, och äktenskap, kan således ske, om man uppmanar — låt vara lagligen — till lagliga åtgärder, som afse afskaffandet af bestående orättvisor. Mot en sådan lag vill jag derför inlägga den kraftigaste protest.

Går jag härefter att bedöma sjelfva *verkningarna* och *följderna* af denna lag, så anser jag att dessa böra betraktas ur flera synpunkter, och särskildt ur den socialistiska, på hvilken ju lagen i främsta rummet skulle vara tillämplig. I sistnämnda afseende tror jag att man dervidlag skall kunna vinna det mål, som med lagen åsyftas, och lyckas att få socialisterna fälda, ja till och med massvis insatta i fängelse. Men huru vida man skall vinna i det andra afseendet målet eller socialismens hämmande och minska dess verkningar torde vara ganska tvifvelaktigt, snarare tror jag att motsatsen skulle inträffa. Historien är full med exempel, att då man börjat och fortsatt med politiska förföljelser, hafva dessa förföljelser, i stället för att tillintetgöra de rörelser, hvartill de varit afsedda, befordrat dessa rörelser, hvarpå Frankrikes, Englands och — nu senast — Tysklands historia lemnar de mest slående bevis.

Hvad denna lag angår, anser jag att den snarare skall framkalla jäsning i samhället än lugn; ty den skulle komma att drabba en del personer med liberala åsigter och fasthet i karakteren, men som i öfrigt, långt ifrån att vara socialister, kanske äro de mest fredliga och redbara personer med nitälskan för samhällsordningens upprätthållande. Genom ett dylikt ingripande kommer lagen ingalunda att verka godt, utan fastmera motsatsen.

Beträffande slutligen lagens verkningar på litteraturen och tidningspressen, så kan det ju vara möjligt att, derest tryckfrihetsförordningen ändras i öfverensstämmelse med detta förslag, man skall i någon

mån lyckas att tysta munnen på de mera frisinnade tidningarne, men att samhällets vinst derpå icke skall blifva den, som man förväntat, derom är jag fullt förvissad.

Angående ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen. (Forts.)

I mina kommittenters intresse ber jag, herr talman, af nu anförda skäl att på det varmaste få förorda herr Lilienbergs reservation samt att på grund af hvad i densamma blifvit andraget yrka afslag å detta förslag.

Herr Herslow: Ända tills i förfjol fasthöll vår svenska lag principen, att en uppmaning till brott medförde ansvar endast för så vidt uppmaningen åtföljdes af brott, som sålunda kunde anses för anstiftadt genom denna uppmaning. Blott ett undantag fans härifrån, nemligen uppmaning till uppror eller förräderi. Den 28 oktober 1887 utkom den kongl. förordning, hvarigenom jemväl uppmaning till våld å person eller egendom undantogs från den förr gällande principen. Enligt 1 mom. af nu föreliggande lagförslag skulle hädanefter hvarje offentlig uppmaning till brott alltid i och för sig vara en straffbar handling, vare sig den medför resultat eller icke. Det är en rätt väsentlig förändring. Den upphöjer hvad som förut var undantag, hädanefter till regel. Men jag vill vara med derom, ty i mina ögon är det onda uppsåtet i offentlig uppmaning till en brottslig handling fullt ut lika skarpt framträdande som i sjelfva handlingen. I allmänhet är också den, som uppmanar till brott, mera tillräknelig än den som begår det, och tränger med sin onda verksamhet vida längre än verkställaren af det enskilda brottet, hvarjemte han är fegare samt således mera föraktlig än den, som verkställer den brottsliga gerningen. Jag erkänner visserligen att ur formel synpunkt kunna invändningar göras mot denna utsträckta straffbarhet mot uppmanaren, som i föreliggande moment fastställes, och en sådan invändning göres också af den främste reservanten. Men materielt taget anser jag denna lagförändring fullt befogad, ja önskvärd. Alltså: så snart en handling är brottslig och enligt lagen straffbar, så är också uppmaningen till denna handling brottslig och straffbar efter lag; sådan är hädanefter regeln.

Dermed torde efter de flestas åsigt en uppmanings straffbarhet hafva nått sin gräns. Detta lagförslag går emellertid längre. Men då nu uppmaningen, som man vill göra straffbar, gäller handlingar, som icke äro straffbara, bör väl åtminstone, synes mig, lagen gå tillväga med yttersta varsamhet. Lagen bör tydligt säga ifrån: det och det får du icke uppmana till; den bör vara särdeles skarpt preciserad till sina gränser. Detta lagförslag är så ock i 2:dra momentets första hälft, deri stadgas, att man icke får uppmana till »ohörsamhet mot lag eller laga myndighet». Detta är tydligt nog. Det går visserligen redan långt, ty då det måste fästas afseende vid alla lagar och lagligen tillkomna stadganden, alla myndigheter, hvad namn de än må hafva, så kan det icke nekas, att många obetydliga saker falla härunder. Det skulle kunna hända, att tanklösheten kan komma att drabbas af ett nog strängt straff för ett obetänksamt litet ord. Men jag kan förlika mig äfven härmed. För mig står nemligen lagen såsom den högsta principen, det högsta väsendet inom sam-

Angående ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen. (Forts.)

hället, inom staten; och hvarje person, hvarje sak, som täckes af den minsta flik af hennes höga mantel, vill jag tillförsäkra allt skydd, all vördnad. Det kan nu invändas att lagen har detta höga majestät endast för så vidt lagen är ett förkroppsligadt uttryck af rättfärdigheten, och att det kan finnas orättfärdiga lagar liksom ock orättrådiga myndigheter. Ja väl, men vi måste dock hålla derpå, att ohörsamhet mot lag, så länge den är lag, aldrig är berättigad, likasom vi ock å andra sidan lika strängt måste hålla derpå, att hvarje sträfvan att få den lag ändrad, som icke är ett uttryck för det rätta, att få den auktoritet bort som icke längre förer det rättas talan, är icke blott en rättighet för hvarje medborgare utan till och med hans ovilkorliga skyldighet. I sammanhang med hvad momentet längre fram innehåller är det af vigt att betona, att det just är kärleken till och vördnaden för det rätta, som drifver till att allt klarare och klarare söka få lagen till ett korrekt uttryck för rättvisans idé.

Nu hafva vi sålunda kommit så långt att vi stadgat: straffbar är hvarje uppmaning till en handling, som är förbjuden i strafflagen, eller som påbjudes af någon annan lag, eller som förbjudes af någon som helst laga myndighet. Hafva vi åtminstone nu nått gränsen? Nej, säger denna lag, ännu andra uppmaningar skola vara straffbara, och så kommer man med en sats, som jag vågar påstå är en af de mest oklara och mångtydiga, som man någonsin försökt smuggla in i en svensk lagbok. Jag tror näppeligen det kan påvisas, att något dylikt ännu vunnit burskap i lagen. Det heter här: »eller eljest uppviglar till åtgärd, som innebär hot emot samhällsordningen eller fara för dess bestånd». Jag ber då först få fästa mig vid ordet »*uppviglar*». Det är ett färgadt ord. Uppvigla betecknar i allmänhet uppmaning eller upphetsande till våldsamhet, uppror eller motstånd mot myndighet; men i denna betydelse kan det icke stå här, ty, märk väl, alla åtgärder under dessa kategorier äro redan upptagna i mom. 1 samt första hälften af mom. 2. Här afses uppmaning till åtgärd, som icke innebär våld, icke kränker lag, icke enligt någon lag är straffbar eller af någon myndighet förbjuden. Men att kalla en sådan uppmaning en uppvigling är en splitter ny användning af ordet uppvigla. Ordet har alltså på ett icke alldeles ärligt sätt inkommit i paragrafen, ty det står uppenbarligen der endast för att gifva en viss färg åt det följande. Man gör dock rättast i att skrifva lag med ofärgade ord.

Ordet »uppvigla» kan här sålunda icke betyda något annat än hvad i paragrafens föregående del benämts »öppet uppmana». Hvem är det alltså man i denna paragrafens senare del afser att bestraffa? Jo, den som öppet uppmanar till någon åtgärd som »innebär hot emot samhällsordningen eller fara för dess bestånd». Jag lemnar utan synnerlig anmärkning ordet *hot;* hot mot samhället vill icke heller jag tillåta. Ordet medgifver emellertid en nog vidsträckt tolkning och särskildt gent emot den siste talare som försvarade utskottets betänkande ber jag få fästa uppmärksamhet på, att här alldeles icke står, såsom han läste: »hot som innebär fara mot samhällsordningen», utan »åtgärd som innebär hot mot samhällsordningen *eller* fara för dess bestånd». Den uppmaning man vill göra straff-

Angående ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen. (Forts.)

bar behöfver sålunda alldeles icke vara förenad med något hot mot samhällsordningen; det är nog om den åtgärd, hvartill uppmanas, af den pröfvande och dömande myndigheten anses innebära »fara för samhällsordningens bestånd». Hvad menar man nu med *samhällsordningen?* Den förklaring, som af sistnämnde talare afgafs häröfver vill jag för min del acceptera, men jag bör dock säga att den definitionen ingalunda är alldeles oemotsagd och antagen. Jag samtalade här om dagen i denna sak med en person, som icke kan frånkännas hög juridisk auktoritet, och han uppfattade ordet så, att det här icke kunde afse särskildt vår svenska samhällsordning, d. v. s. samtliga de lagar och förordningar, som konstituera vårt svenska samhälle, utan samhällsordningen i allmännaste mening, d. v. s. den ordning, utan hvilken intet samhälle kan existera. Omöjligt invände jag, ty det finnes ju äfven en socialistisk, en kommunistisk samhällsordning, och det är just åtgärder, syftande till den samhällsordningen, man ej får uppmana till. Ordet måste sålunda icke afse samhällsordning i vidsträcktaste mening, utan den *bestående* samhällsordningen såsom sådan, det är: inbegreppet af de lagar som ordna det svenska samhället sådant det nu är.

Hvar och en, som uppmanar till någon som helst åtgärd, som af den dömande myndigheten kan anses innebära fara för att samhällsordningen, sådan den nu är, icke komme att bestå, skulle sålunda ovilkorligen kunna fällas enligt denna lag, äfven om i uppmaningen icke funnits ett spår af hot. Mina herrar, måste lagförslaget tydas i denna mening, anser jag det synnerligt betänkligt, och vill visserligen icke hafva det till lag.

Men, säger man, pröfningen häraf tillhör den svenska domarecorpsen, som icke lånar sig till redskap i förtryckets hand, till kitsliga förföljelser eller verktyg åt enväldet. Detta erkänner jag gerna, och just för att jag vill bibehålla domarecorpsen i dess nuvarande ställning, vill jag befria den från denna lag. Hittills har den haft att döma, huruvida en handling varit brottslig enligt svensk lag eller icke; men nu skulle den få att döma öfver huru vida en åtgärd, till hvilken uppmaning skett, vore farlig för den bestående samhällsordningen. Den som uppmanat till en dylik åtgärd, är straffbar; det är ett juridiskt dömande; men *om* denna åtgärd är farlig för den bestående samhällsordningen eller icke, det är ett politiskt dömande. Domaren fäller således en juridisk dom på grund af en politisk pröfning; och den pröfningen måste afgöra först och främst huru långt begreppet samhällsordning sträcker sig, vidare om denna samhällsordning är i fara, och slutligen huru långt tillbaka och huru långt framåt man måste speja efter politiska faror. Men härmed göra vi våra domstolar från juridiska till politiska domstolar. Och huru blifva de situerade, då de skola utöfva detta dem pålagda politiska domarekall? Jo från ena sidan skola de ansättas af dem som, huru denna lag än komme att användas, skulle skrika på undfallenhet för magten och förtryck från de magtegande, och å andra sidan skola domstolarne — och naturligtvis ännu mer polismyndigheterna — säkerligen ej undgå tryck från det håll, hvarifrån man skall säga till dem: nu hafva vi gifvit eder en lag, hvarmed I hafven att be-

Angående ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen. (Forts.)

kämpa alla faror för samhällsordningen; nåväl gå nu på och begagna den med eftertryck! Ansvaret för statens lugn hvilar nu på eder.

Ställd i detta läge, kan det hända, att en embetsmannaklass, som nu åtnjuter den största aktning och den fullaste tillit hos folket, snart kan blifva utsatt för alldeles motsatta känslor. Både för dem, som skola lyda under lagen och dem, som skola tolka och tillämpa denna lag, anser jag det derför högeligen önskligt att vi taga bort dessa bestämmelser.

Jag kunde sålunda närmast vara benägen att sluta mig till den reservation, som framstälts af herrar Göransson och Smedberg m. fl. och jag skulle obetingadt gjort det, om frågan kommit fram under en annan tid än ett par dagar före riksdagens slut. Här föreligger en så vigtig principfråga, en fråga som derjemte i formelt afseende erbjuder så stora svårigheter vid lagtextens affattning, att jag tror det nu vara omöjligt att genom en återremiss och en derpå följande sammanjemkning i en hast komma till något enigt och lyckligt resultat.

Och likväl skulle jag, äfven om vi måste dröja aldrig så länge qvar vid Riksdagen, yrka på en sådan återremiss — *om* i de motiv, som äro framlagda för denna lag, det funnes någonting som visade att denna lag just nu är behöflig. Jag vågar, tvärt emot herr statsministerns påstående, med ett bestämdt nej besvara den frågan: Är ställningen sådan, att ett uppskof är otillåtet? Det uttalande, som justitieministern afgifvit, åberopar två särskilda fenomen eller klasser af fenomen, som skulle visa att vi nu icke hafva rätt att dröja. Det ena skulle ligga i tilldragelserna i Skåne, det andra i öfverståthållareembetets uttalande om ställningen i hufvudstaden. Hvad nu först beträffar den mycket omordade socialismen i Skåne, så finnes der onekligen en del folk, som ifra för socialism, eller hvad de tro vara socialism. Der finnes också en ofantligt större, lugn och sund, men icke litet nyfiken arbetareskara, som följer med och vill höra på. Den enda gång man emellertid kunnat tala om någon tillstymmelse till eller fara för våldsamhet, var vid Lomma. Men det är att märka, att det der icke var arbetarne, som började, utan arbetsgifvarne; det var icke en strejk utan en lockout som inledde saken. Och likväl, ehuru saken på detta vis genom en ganska utmanande åtgärd inleddes af den ena af de båda kontrahenterna, blef likväl icke oväsendet bland dessa förskräckliga »socialistiska» arbetare större, än att allting, utan en enda konflikt, lugnades under mycket kort tid. Det är icke under inflytande af sådana förhållanden, som ett folk rimligtvis griper till undantagslagar.

Vidare har åberopats utlåtandet af öfverståthållareembetet. Då jag läste detta, fann jag att de citerade satserna inleddes med ett »*dock*», jag måste deraf sluta att öfverståthållareembetets utlåtande innehöll något der förut, något som icke af justitieministern anfördes och som måste stå i en viss motsats till det anförda; och i anledning deraf gick jag upp i öfverståthållareembetet och reqvirerade dess utlåtande, dess fullständiga utlåtande, början lika väl som slutet. Jag fann då, att den utlemnade inledningen lydde så här: »öfverståthållareembetet, som anser, att det är af framstående vigt, att det är Kongl.

Angående ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen. (Forts.)

Maj:t beredt tillfälle att noggrannt följa de hithörande förhållandenas utveckling, har efter nämnda tidpunkt (nemligen efter den 31 juli 1886) icke haft något nytt af väsentlig beskaffenhet att härutinnan meddela, ty i det stora hela har den socialdemokratiska verksamheten, sådan den yttrat sig i Stockholm eller kunnat derifrån närmare iakttagas, befunnit sig på ungefärligen samma ståndpunkt, som den öfverståthållareembetet utförligt angifvit i 1886 års skrifvelse, till hvilken öfverståthållareembetet alltså tillåter sig hänvisa, såsom i det närmaste betecknande för ställningen sådan den hittills gestaltat sig.» Och efter detta kommer så det följande: »I dessa dagar hafva dock socialdemokraterna tagit ett steg, som till äfventyrs kan komma att inleda ett nytt skede etc.»

Men efter hvad som *hittills* skett i Stockholm stå vi således i samma ställning som för tre år sedan och förhållandena hafva icke försämrats sedan 1886. Jag vågar påstå, att det icke skulle rödja så liten lättfärdighet hos en nation, att, då man icke kan peka på annat än tilldragelserna vid Lomma eller folkmötena vid Lill-Jans, helt tvärt störta sig in på undantagslagar, hvilka åtminstone *kunna* taga bort en icke så obetydlig del af den fria yttranderätten och lätt sätta äfven fredliga och laglydiga medborgare under godtycklighetens ferla. Och dessutom, har regeringen då icke redan nu något medel i sin hand? Stå myndigheterna alldeles rådlösa gent emot dessa agitationer? Äro de ur stånd att få bugt på dem, om denna lag ej blir antagen? Det tyckes icke så. Dessa »uppviglare», hafva de icke suttit i fängelse allihop, herrar Palm och Lennstrand och Lyngholm och Danielsson o. s. v., är det någon enda af dessa herrar som icke redan varit fast? Detta om yttrandefriheten. Och den mycket omordade församlingsfriheten? Socialisterna skulle hafva ett sammanträde i söndags, som var utlyst till Lill-Jans; men öfverståthållareembetet förbjöd mötet samt hindrade genom polismyndigheten dess hållande. När socialisterna funno att de icke kunde samlas för att diskutera, togo de sig i stället en liten politisk promenad med herr Palm i spetsen, men alltjemt i sällskap med polismännen, till dess socialister och poliser tillsammans i all sämja återvände till staden. Dermed var hela den tillställningen slut, och det gick för sig äfven utan socialistlag. Jag vågar tro, att vi kunna vänta litet längre och drista oss att se litet mer af fara för samhällets bestånd, innan vi låta den socialismen skrämma oss till en lag, så tvetydig och så pass betänklig som denna.

Det gäller för öfrigt i fråga om denna nutidsrörelse det samma som om alla stora rörelser: det finnes i dem moment af mångahanda art. En allmän föreskrift för deras behandling är oss en gång för alla gifven. Är detta verket blott ett menniskoverk, saknar det hvarje spår af gudomlig sanning och gudomlig rättvisa, ligger deri intet af andans kraft och lif, ja, då faller det snart samman af sig sjelf. Men är der åter något af sanning, af rätt och godt i detta sträfvande, oaktadt allt det slam och slagg, som höljer det, och oaktadt den förkastliga form, hvari det ofta uppträder, så tryck det icke ned i lönngångar, låt det framför allt komma fram i ljuset, och det skall rena och klara sig likasom vattnet, der det rinner fram i dagens

Angående ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen. (Forts.)

ljus. Det gäller om alla jäsnings- och kokningsprocesser i den andliga som i den materiella verlden: låt dem hafva tillgång till den fria, friska luften, sätt icke locket på, skrufva åtminstone icke locket på, ty då kan man flyga i luften!

Herr talman! Hvad beträffar socialismen som samhällssystem, tror jag näppeligen, att det finnes någon af alla här, som mera bestämdt är dess motståndare, ja, som afskyr det mera än jag gör. Jag gör det derför, att detta system, konseqvent utveckladt — och vi skulle snart se dess konseqvenser, så snart det började operera som lefvande samhällssystem — totalt upphäfver medborgerlig frihet samt qväfver personligheten; och enligt mitt förmenande äro medborgerlig frihet och personlighetens fulla, fria utveckling grundvilkoren för samhället, för menskligheten framåtskridande. Segra socialism och kommunism, så skola vi på ett århundrade glida längre tillbaka än hvad vi kämpat oss fram på årtusenden. Det är derför den är mig så helt emot, hvilka skenfagra bilder den än må uppduka. Men liksom jag icke vill uppoffra medborgerlig frihet för att främja socialismen, så vill jag heller icke uppoffra den medborgerliga friheten för att bekämpa socialismen, åtminstone skall denna då dessförinnan se annorlunda ut, än den hittills tedt sig i Sverige. Och jag tror, att denna kammare, som innesluter de samhällsklasser, hos hvilka svenska folkets frihet under hela vår historia haft sitt starkaste stöd, icke skall på ett så löst och lättvindigt frieri släppa ifrån sig hvad det folket haft kärast, skänka bort det minsta af dess äldsta och bästa skatt. Vi måste komma ihåg, att friheten är något, som är lätt att göra sig af med, men är svårt att få tillbaka.

Herr talman! Jag kan uppskatta syftet i den kongl. propositionen, men jag kan i dess nuvarande form ingalunda biträda den samma.

Herr Göransson: På de i den af mig med flera afgifna reservationen anförda skäl yrkar jag afslag å utskottets hemställan och bifall till reservationen.

Herr Wretlind: Herr talman, mine herrar! Då här i kammaren var fråga om utsträckt valrätt, uttryckte jag min uppfattning angående socialismen i Sverige. Jag ansåg den såsom framförallt sorglig, emedan den utgör ett hinder för en god utveckling framåt af vårt samhällsskick, hvilket icke bör vara stillastående. Jag anade då icke, att socialismen så snart skulle visa sig vara en häfstång till en utveckling *bakåt,* ty så måste jag anse det lagförslag, som här föreligger till kammarens pröfning.

Ingen kan hellre än jag önska, att socialismen kunde hos oss med framgång bekämpas. Men jag tror icke, att det går på det sätt, som här är föreslaget. Lagen utgår från det kända behofvet, att straffbestämmelser skola finnas för agitatorer, hvilka så ut det socialistiska utsädet. Men detta utsädets framgång är beroende af två vilkor, nemligen att någon sår och att någon för sådden mottaglig mark finnes. Man kan hindra växten på två sätt, genom att hindra sådden och genom att göra marken oemottaglig. Denna lag vill på

det förstnämnda sättet motarbeta socialismen, den vill hindra dess utsäde, och den afsigten är nog loflig och prisvärd. Men då man frågar: hvad skall lagen uträtta? ter dess verkan sig för mig på det sättet, att hvad som förut skett öppet och offentligt kommer hädanefter att ske hemligt och fördoldt.

Angående ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen. (Forts.)

Säkrare är det andra sättet att göra socialismen oskadlig, nemligen genom att göra marken oemottaglig för dess utsäde. Huru sker det? Hvad är dess mark? Jo, folkmassan. Och hvad är det som gör denna folkmassa mottaglig för socialismen? Det är missförhållandena i samhället, de beklagliga, upprörande förhållanden, som framträda i motsatsen mellan fattiga och rika, höga och låga. Dessa förhållanden tillspetsa sig i vår tid allt mer, och denna tillspetsning har framkallat den moderna socialismen. Derför ter sig saken för mig så, att man bör utjemna dessa motsatser genom välvilligt tillmötesgående och kloka lagar, som lätta bördan för de svaga i samhället och bispringa dem vid tillfredsställandet af de oundgängligaste lefnadsbehofven. Gör folket bättre, lyckligare, och socialismen skall försvinna, ty den saknar jordmånen.

Men hur har man gjort i de stora kulturländerna? För att fylla de tomma kassakistorna, för att tillfredsställa de högre stånden, de rikes kraf på att bli ännu rikare och för att tillfredsställa en omättlig militarism, har man genom skyddstullar, som ojemnt trycka, genom odräglig militärtjenst gjort lifvet allt tyngre, allt bittrare för den stora massan. Missnöjet växer, socialismen skjuter allt kraftigare skott; och då vill man släcka elden genom socialistlagar. Men har det lyckats? I det stora landet söder om oss har man sökt nedslå socialismen genom dessa tvångslagar, men utan framgång.

Och hur ter det sig hos oss? Så länge vi gått framåt på den fria utvecklingens väg, som är den bästa för att korrigera missförhållanden i samhället, så länge ha vi kunnat skratta åt socialismen, ty vi ha vetat, att den icke haft någon mark hos oss. Men det måste erkännas, att vi nu börjat segla i de stora staternas kölvatten. Maten har blifvit fördyrad och förbud till och med antaget mot viss slags billigare mat. Det är klart, att på det sättet plöjer man marken för socialismens utsäde. Nu vill man bota detta efter de stora staternas exempel. Denna socialistlag är, enligt min uppfattning, i sjelfva verket en naturlig konseqvens af det nya systemet. Detta har blifvit sagdt för länge sedan, men man har lett deråt. När vi för tre år sedan hade diskussion om de beryktade spanmålstullarne, sade en talare på stockholmsbänken — han var då vald dit af valmännens flertal, och eget nog sitter han äfven nu der såsom den ende, hvilken är insatt af valmännens flertal — han sade: »I förening med detta system ser jag ett annat, nytt system på ett annat område, der vi icke vilja ha förändring. *Jag hör skatorna skratta, man väntar främmande.*» — Tullvännerna låtsade icke förstå det talet. De voro så oskyldiga och blyga, att det gick dem förbi, men i dag behöfva de icke vara så timida.

Jag är icke emot en lag, som gifver skydd för socialistagitatorer, men jag tror icke, att denna lag gör det, och jag tror icke, att man i en hastig vändning får antaga en sådan lag. Jag vill icke antaga

Angående ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen. (Forts.)

en lag, som kan vändas äfven mot dem, mot hvilka den nu säger sig icke vara rigtad.

Här har talats om att meningen icke vore »att lägga hinder i vägen för den sansade granskningen och kritiken af samhällsförhållandena» etc. Men lagens tillämpning kommer i första hand att bero på de *lägre* vederbörande, och det är alltid beqvämast att binda till munnen på motståndarne. Regeringen afser icke detta, säger man. Ja, det har icke alltid afsetts, att en lag skulle tillämpas såsom den kommit att tillämpas. Den näst förste talaren här i dag talade om konventikelplakatet och huru det tillämpades. Vi ha ännu qvar lilla konventikelplakatet, 1868 års förordning mot sammankomster, hvilka anses leda till kyrklig söndring. Denna lag anses vara antiqverad och jag tror att alla skulle skratta, om Stockholms kyrkoråd tog sig för att tillämpa denna lag mot dem, som uppträda och hålla föredrag mot kristendomen och ett lif efter detta. På sådana tillämpas icke heller den lagen. Men det hindrar icke, att den tillämpas på fredliga medborgare och kristendomens vänner, som resa omkring och hålla föredrag för att bringa folket till väckelse i kristligt afseende. Ett sådant beslut har nyligen fattats af ett kyrkoråd i en församling på vestkusten, som heter Ormevalla, och ligger i närheten af Göteborg; visserligen har det skett på olaga sätt och i olaga ordning, så att det icke kan leda till någon åtgärd, men det visar hvad vederbörande på vissa ställen *vilja* i reaktionär rigtning, om de blott *kunna*.

Denna lag, som här föreligger, har blifvit på olika sätt tolkad, och jag för min del erkänner, att jag icke vet, huru den skall tolkas och huru dess tillämpning skall te sig i samhällslifvet. Men det förefaller mig, som om juristerna under stundom skrefvo lagar på samma sätt som vi läkare göra, då vi skrifva våra recept, nemligen så att de ej skola kunna förstås af andra än dem sjelfva och deras yrkeskamrater. Det höres dock, att juristerna sjelfva mycket olika tolka lagen och dess innebörd.

Den näst föregående talaren tolkade samhällsordningen på sitt sätt och en jurist i kammaren har tolkat den på ett annat sätt. Han förklarade den såsom »sammanfattningen af alla samhällslagar», icke blott grundlagar utan äfven alla andra samhällslagar. På det sättet kan jag också komma att drabbas af denna lag. Jag är också en agitator; jag vill knyta ett nät af agitationer kring hela riket och hoppas få åtskilliga medlemmar i denna kammare med i den agitationen. Det är agitationen mot bränvinet, och denna agitation har också ganska stor betydelse för samhället. Kanske kan det hända, att en sådan agitation också kan komma att drabbas af denna lag.

Det är icke här i dag påpekadt hvad som står i den paragraf i strafflagen, som följer efter 14 §, hvilken det nu är fråga om att ändra; i den följande paragrafen står: »Ej må sammankomsten af myndigheten upplösas, så framt dervid ej företages något, som emot lag stridande är eller eljest allmän ordning störer». Enligt denna 15 § i strafflagen kan således hvarje sammankomst, som af vederbörande närvarande myndighet anses strida mot lagen i öfrigt, d. v. s. äfven föregående paragraf, upplösas. Det kan således mycket väl hända, att om ett möte hålles i förening med agitation för bränvins-

förbud, någon länsman är närvarande, som är vän af sin snaps och sin tuting, hvilken förklarar, att här föreligger hot mot samhällsordningen och således finner sig föranlåten att utan vidare upplösa mötet.

Angående ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen. (Forts.)

Under dessa förhållanden kan jag icke se annat än att denna lag, om den skall kunna utan fara tillämpas, måste kräfva ganska betydlig förändring; och jag beklagar, att justitieministern skall vara af bröstkramp hindrad att närvara och försvara sitt lagförslag, men jag tror icke att, om han vore närvarande, han skulle kunna taga bort den bröstkramp, som lagt sig på hela den frisinnade delen af svenska folket vid studerandet af detta lagförslag.

Det är svårt att få nya lagar antagna, men det är ännu svårare att, sedan de en gång blifvit antagna, få dem upphäfda. Skulle denna lag af Riksdagen antagas, så, om Riksdagen sedan funne den olämplig, har Riksdagen ganska svårt att få den upphäfd, ty äfven om *Riksdagen* ville upphäfva den, är det icke sagdt, att den blefve upphäfd ändå. Vi hafva sett, hur det gått med 1868 års förordning eller lilla konventikelplakatets upphäfvande. Redan 1883 beslöt kyrkomötet ändring i denna förordning, så att deri stadgade borgerliga straff skulle förvandlas till straff af kyrklig natur, och 1886 års Riksdag instämde i detta kyrkomötets beslut, så att både kyrkomöte och Riksdag begärt denna lagförändring. Sedan dess ha vi haft två justitieministrar, men ännu har icke regeringen framlagt något förslag till ändring af denna lag, så att Riksdagens och kyrkomötets beslut medfört något resultat. Men om ändring icke heller framlägges för nästa Riksdag, torde jag begära kammarens medgifvande att derom få framställa en fråga till justitieministern.

Såsom saken i fråga emellertid nu här ter sig, förenar jag mig med dem, som yrka afslag på utskottets förslag.

Herr Waldenström från Gefle: Herr vice talman, mine herrar! Sedan jag begärde ordet har om denna sak så mycket blifvit sagdt, hvilket jag gillar och som jag tycker vara utmärkt bra sagdt, att det väl är öfverflödigt, att jag tager till orda i frågan. Men eftersom jag har begärt ordet, skall jag be att få taga herrarnes uppmärksamhet i anspråk för någon stund.

Det nu föreliggande lagförslaget är rigtadt mot socialisterna, och i justitieministerns anförande till statsrådsprotokollet står det litet emellanåt taladt om socialister och socialdemokrati. Hvad som här förstås med socialism, det har icke justitieministern utredt, och det är dock hvad som i första hand torde tarfva en utredning. Det är icke herrarne obekant, att vi äro ett godt stycke inne på en statssocialism, i hvilken staten tager hand om vissa samhällsklasser, tillförsäkrar dem vissa fördelar, hjelper till att hålla priset uppe på deras varor o. s. v.; och det är ett bland socialdemokratiens förnämsta yrkanden, att staten på samma sätt skall taga hand om den arbetande befolkningen, tillförsäkra den en viss maximiarbetstid, en viss minimilön o. s. v., något som en stor del af Sveriges öfriga inbyggare genom statens mellankomst redan ega.

Trots allt det myckna missbruk och de många vidriga utväxter,

Angående ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen. (Forts.)

som åtföljа denna rörelse, och hvilken jag icke kan gilla, utan måste djupt beklaga, så har den utan tvifvel gifvit impulser, som den förutan icke kommit till stånd, och särskildt torde det vara visst, att den verksamhet som utgått från Kongl. Maj:t och Riksdag i afsigt att i lagstiftningsväg ordna arbetarnes förhållanden, att bereda dem säkerhet till lif och lemmar samt trygghet för ålderdomen, väsentligen haft den socialistiska rörelsen att tacka för sin tillkomst. Jag vill, såsom sagdt, med detta ingalunda söka på något vis försvara de missbruk, som socialismen gjort sig skyldig till. Men *derunder* ligger något, som man bör taga vara på. Jag kan icke heller försvara de blodsdåd och de excesser, hvartill den franska revolutionen gjorde sig skyldig, men ingen menniska önskar dock vara af med de frukter i socialt och politiskt afseende, som följde just ur de frön af sanning och rätt, som lågo till grund för den ohyggliga händelse, som kallas den franska revolutionen.

Justitieministern anmärker med rätta, att vi här hafva att göra med en social *sjukdom*. En sjukdom har sina vissa bestämda orsaker, och när man har en sådan inför sig, bör man väl i främsta rummet taga reda på samt skynda att aflägsna de orsaker, som framkallat den samma. Om jag t. ex. får en böld och derför skyndar till läkaren, så försöker denne icke att knyta ett hårdt band om bölden, på det den ej må växa vidare, utan han gör sig reda för, huru den kommit till, samt söker att taga bort orsaken till den samma. Den sjukdom, som här är i fråga, har, enligt hvad justitieministern i sitt anförande till statsrådsprotokollet påvisat, sin grund i »sociala missförhållanden» och »den i många hänseenden betryckta ställning, hvari de kroppsarbetande samhällsklasserna befinna sig». Jag förstår icke annat, än att denna åsigt om sjukdomens orsaker bort uppkalla såväl honom som regeringen för öfrigt till vidtagande af de mest energiska åtgärder för att aflägsna dessa sociala missförhållanden och afhjelpa den betryckta ställning, hvari arbetarebefolkningen befinner sig. Men, såsom herrarne veta, går icke det nya systemet så till väga utan snarare på ett motsatt sätt.

Man tycker — och det med all rätt — att det är förfärligt, att yttrandefriheten missbrukas så, som nu är förhållandet, och den promemoria, som är utdelad här i kammaren, innehåller så grufliga uttryck af socialdemokratiskt ursinne, att man icke kan annat än rysa, när man ser dem. Men trots alla missbruk, har yttrandefriheten den nytta med sig, att man får veta hvad som sker, att man får veta hvad som är i görningen. Om man nu undertrycker denna yttrandefrihet, kommer socialismen att lefva i skuggan och mörkret, och i stället för att hafva hvad vi hafva, komma vi att skapa åt oss hvad Tyskland håller på att få och Ryssland redan har. Det är af en talare redan påpekadt, att Ryssland är ett rigtigt mönster för ett land med repressiva lagar emot yttrande- och församlingsfrihet; men dess exempel borde väl förhindra oss att träda i dess fotspår. Det heter i ett gammalt latinskt ordspråk: Vestigia terrent, eller spåren afskräcka. Och det är icke alls rådligt för oss att beträda den väg, som i Ryssland, med en regeringsmagt vida starkare än vår, visat sig vara allt annat än lyckobringande.

Angående ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen. (Forts.)

Herr statsministern sade, att det dugde icke att uppskjuta antagandet af en sådan lag som denna, till dess olyckor redan förekommit; man måste »stämma i bäcken, innan man kommer till ån», och »förekomma innan man förekommes». Det kan icke undgå någon, att man med ett sådant resonnement kan komma till hvilka repressiva åtgärder som helst: Man kan säga: »*tankarne* kunna vara onda, och derför bör man stämma, innan de komma *till ord*, och likaså måste man stämma de elaka orden, innan de komma *till gerning*». Man skulle på sådan grund böra hindra alla sammankomster, af hvilka man trodde sig hafva anledning att frukta några obehagliga yttranden. Om nu föreliggande förslag upphöjes till lag, hvilket jag hoppas ej skall ske, *vore dermed ett attentat gjordt emot församlingsfriheten i allmänhet*. Och *derför* måste jag bekämpa det.

Hvad vidare beträffar herr statsministerns yttrande, att frågan icke kunde uppskjutas, så uppläste han sjelf ett stycke ur justitieministerns anförande till statsrådsprotokollet, der det heter:

»Likasom man i allmänhet vid sjukliga förhållanden icke bör vänta till dess sjukdomen hunnit den dödliga krisen, är det statens pligt att ej dröja med sitt ingripande tills det blir för sent. För hvarje *svensk arbetare*, som genom socialdemokratiens uppviglingar bringas till förgätenhet af kristen tro och samhällslydnad, till hat och illvilja mot ekonomiskt bättre lottade och derigenom till otacksamhet och oförnöjsamhet med sin lott, ådrager sig *staten ett ansvar af tyngsta slag*».

Men det är alldeles uppenbart af samma statsrådsprotokoll, att i väsentlig mån *måste* den åsyftade åtgärden uppskjutas, äfven om lagförslaget nu antages. Justitieministern säger nemligen, att hvad beträffar tryckt skrift, kan denna lag icke komma till tillämpning, förr än motsvarande ändring skett i tryckfrihetsförordningen, och denna ändring kan ej komma till stånd förr än år 1891. Jag begriper då icke, hvarför det nu skulle vara så nödvändigt att genom en ändring af strafflagen gifva på hand, huru man skall lagstifta år 1891. Ty om så sker, låtom oss tänka oss, hvad som är långt ifrån omöjligt: Riksdagen antager nästa år till hvilande en ändring i tryckfrihetsförordningen uti detta syfte, sedan ske för 1891 års Riksdag nya val till Andra Kammaren; i den nya kammaren utfaller saken på annat sätt, så att det vid 1890 års riksdag antagna förslaget år 1891 förkastas. Hvar stå vi då med den nya § i strafflagen? Huru skall man då förfara med dem, som i skrift uttala saker som äro straffbara efter strafflagen men ej efter tryckfrihetsförordningen? Vi komma ju i sådant fall in i en alldeles förvänd ställning, och är det icke då bättre, att man sättes i tillfälle att antaga en förändring såväl i tryckfrihetsförordningen som i strafflagen på en gång. Så skedde förra gången när en ändring beslöts i liknande syfte uti samma § af strafflagen, som nu är i fråga.

Det är ett moment i lagförslaget, som hittills icke blifvit af någon talare så mycket berördt, men som jag tror vara mycket vigtigt att röra vid. Det står, att om någon söker förleda andra till obörsamhet emot lag eller laga myndighet, så skall han vara förfallen till straff enligt denna lag. Det har här af en talare likasom af justitie-

Angående ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen. (Forts.)

ministern i hans anförande till statsrådsprotokollet framhållits, att denna lag skulle gälla endast samvetslösa agitatorer, men herr talmannen torde hafva sig bekant, att det icke är blott samvetslösa agitatorer, som stundom kunnat känna sig uppfordrade att uppmana till ohörsamhet mot gällande lag och myndighet. Här har redan konventikelplakatet blifvit något vidrördt. Medan detta plakat egde bestånd, måste man, om man ville att folk skulle samlas för att läsa Guds ord utom kyrkan, uppmana till ohörsamhet emot då gällande lag, och hade icke denna ohörsamhet varit, så hade vi haft konventikelplakatet qvar ännu den dag som i dag är. Jag vill tillåta mig att anföra ett par belysande exempel, ehuru jag vet, att det finnes de bland herrarne, som icke tycka om att höra sådana. Erfarenheten har dock lärt, att de ofta uträtta långt mera än långa haranger af tråkiga slutledningar. Här uppträdde i Stockholm på den tid då konventikelplakatet ännu var vid gällande kraft en lekmannapredikant vid namn Rosenius. Alla, som kände honom, veta, att det var en synnerligen from och samvetsgrann man. Han blef emellertid förbjuden att hålla konventiklar, och då han fortsatte dermed, blef han härför uppkallad till polismästaren. Denne knöt begge händerna emot honom och sade: »om herrn icke slutar med att hålla konventiklar, skall jag sätta poliskonstaplar vid ingången till eder samlingssal». Då svarade Rosenius: »Ja om ni det gör, så måste vi naturligtvis sluta med våra konventiklar i den lokalen, men då gå vi och hyra oss en annan.» Men till folket sade han: »Denna lag kunna vi icke lyda».

Man säger häremot: »Vi hafva numera icke något konventikelplakat». Det är sant. Men hvad vi kunna få med den vind, som nu blåser, det kunna vi icke i dag svara för. Det är alls icke omöjligt att den ledamot af Första Kammaren skall få rätt, som i den debatt som der uppstod vid remissen af det kongl. förslaget yttrade, att denna lag skall blifva förträfflig att hafva mot det upplösningsarbete, som pågår icke blott på det borgerliga utan också på det kyrkliga området.

Men jag vill taga ett annat exempel. Vi diskuterade för någon tid sedan frågan om edgång och om ändring i de lagar, som påbjuda edgång. Af gammalt har vår lag ansett edgång vara nödvändig för samhällets bestånd. Då uppträdde här sådana personer som herrar C. O. Berg och G. Beskow, ja äfven herr ecklesiastikministern och sade: »Vår Frälsares ord äro alldeles otvetydiga, och han säger: Du skall icke svärja.» Om nu en person med sådana åsigter uppträder inför allmänheten och säger: »Du skall icke aflägga ed; Frälsaren förbjuder det; blir du ålagd edgång, så skall du modigt säga nej, äfven om du derför kastas i fängelse» — då skall en sådan person blifva straffad, i fall detta förslag blir lag. Det kunde alltså inträffa, att herr Berg och herr Beskow med vår nuvarande ecklesiastikminister i spetsen blefve för brott emot denna lag insatte i fängelse. Jag frågar: Är det skäl att antaga en sådan lag?

Men jag skall anföra ytterligare ett exempel. Det finnes ett samfund, som förbjuder krigstjenst, emedan den anses strida emot evangelium. Detta samfund utbreder sig mer och mer. Det har ännu

icke utbredt sig mycket här, men det kommer att beröra vårt land säkert med stor kraft. Det kommer då att finnas personer här, ingalunda samvetslösa agitatorer utan samvetsgranna och goda menniskor, som för sitt samvetes skull tvingas att säga till folket: »Gören icke krigstjenst, ty det är emot evangelium». Sådana personer skola då kunna straffas enligt denna lag, som säges gälla samvetslösa agitatorer.

Angående ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen. (Forts.)

Men huru skall det gå med de samvetslösa agitatorerna sjelfve? Justitieministern har sjelf yttrat i statsrådsprotokollet:

»Det är i synnerhet hvad tryckpressens alster angår, ytterst sällspordt, att de ifrågavarande agitationerna ikläda sig den brutalaste formen af ett hetsande till omedelbart våld.»

De samvetslösa agitatorerna äro sluga varelser, som ytterst sällan ställa så till, att de komma i kollision med lagen, och de skola göra likaså hädanefter, äfven om man antager den nu föreslagna lagen. Äro de icke så pass kloka, så äro de säkert icke heller synnerligen farliga för samhället. Således, just de personer, som man vill åt, de komma undan. Och hvem skall lagen då träffa?

Man har sagt, och jag skall lemna derhän med hvilken sanning, att vi för närvarande gå alldeles i spåren efter en mycket betydande stor magt i Europa. I vissa afseenden synes det ock, som om så vore förhållandet, i synnerhet om man får döma efter statsrådsprotokollet. I Tyskland har man kommit steg för steg till förhållanden, som säkert ingen drömde om för 10—15 år tillbaka. Mången skall kanske säga om det som jag yttrat, att det endast varit onda drömmar, hvilka sakna all realitet. Till svar derpå vill jag anföra en notis, som här om dagen stod att läsa i våra tidningar. En tysk prest Paulsen i Schleswig har fått böta 300 mark för det att han i en predikan förklarat, att icke kultusministern v. Gosslern utan Jesus Kristus vore hans högste förman. Ett sådant yttrande ansågs nemligen upproriskt. Skall det aldrig komma derhän hos oss? Vi äro alltför intelligenta för att komma till en sådan galenskap, skall man svara. Men vi äro ej mer intelligenta än tyskarne, och om man börjar gå utför i något afseende, så kan man icke sjelf bestämma, hvar man skall stanna, vägen må bära åt hvad håll som helst.

Min lifliga öfvertygelse är, att en sådan lag som denna skall komma att göra mycken skada. Om den icke blir tillämpad, skall den hos folket slappa rättsmedvetandet och aktningen för lagens auktoritet i allmänhet. Blir den deremot tillämpad, i synnerhet om det sker med mannamån, så skall den å ena sidan föröka jäsningen och bitterheten bland folket, å andra sidan — och det betraktar jag såsom det farligaste — förhindra reformerandet af de sociala missförhållanden, som justitieministern sjelf förklarat vara orsaken till den socialdemokratiska rörelsen. Ty man skall alltid gent emot hvarje om än så rättmätigt anspråk säga: »Vi kunna icke gifva efter, såsom sakerna nu stå, emedan det skulle kunna se ut som något erkännande af, att jäsningen vore berättigad.» På detta sätt skall man komma att gå på med repressiva åtgärder undan för undan, i stället för att med öppna ögon genomföra nödvändiga sociala reformer.

Herr Gustaf Berg sade, att det här föreslagna stadgandet icke

Angående ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen. (Forts.)

afsåge att förhindra ett sansadt bedömande och kritiserande af samhällsförhållanden, och till stöd derför anförde han några ord från fjerde sidan af Kongl. Maj:ts proposition. Ja, hvad förslaget afser eller icke afser, det är fullkomligt likgiltigt. Hufvudsaken är hvad det *säger*. Det har händt, att man bränt upp motiven till vigtiga lagförslag, på det att icke efterkommande skulle känna sig bundna af dem, och om man nu icke kan bränna upp justitieministerns anförande, så kan man glömma bort det, och för resten skall all lag tillämpas *såsom den lyder*. Då nu utan all gensägelse svenska statskyrkan hör till den svenska samhällsordningen, så skulle vi, om lagförslaget antages, kunna här komma att få upplefva hvad vi nyss sett omtalas från Lifland, der en hel mängd protestantiska prester blifvit afsatta och fängslade, och det just i samhällsordningens intresse, som de ansågos rubba genom sitt uppträdande mot den ortodoxa grekiskkatolska kyrkan. Det var också i samhällsordningens intresse, som de hedniska romerska kejsarne uppträdde mot kristendomen, som de ansågo hota statens bestånd. Och det var just de utmärktaste kejsarne, som anställde de svåraste förföljelserna mot de kristna.

Man har här talat om den tvetydighet, som utmärker lagförslaget, men jag har icke hört någon påpeka ett par ord, som framför allt synts mig tvetydiga. Det står, att samma lag gäller den, som annans skrift af straffbart innehåll »utspridt eller utsprida låtit *för att dermed främja den med skriften åsyftade verkan*». Jag förstår icke, huru man skall kunna bevisa att en person utspridt eller låtit utsprida en skrift, för att derigenom främja dess syfte. Han skall ju alltid kunna inför domstolen säga: »Det är sant, att jag utspridt skriften, men jag har utspridt den i afsigt att låta menniskorna se, hvilka förfärliga saker det är, på det de må kunna i tid taga sig till vara». Äfven om jag vore den argaste och samvetslösaste agitator och skriftutspridare, skulle jag alltså när som helst kunna eludera detta stadgande, för så vida der icke kommer någon domare, som har förmåga att pröfva hjertan och ransaka njurar, ty den förmågan lär väl ingen af våra nuvarande domare hafva. Dock, det kommer kanske den dag, då man, utan att ega den gåfvan, skall tro sig ega den. Men kommer en sådan tid, så får man trösta sig med, att det väl kommer en tid äfven efter den. Herr talman! Af hvad jag sagt skall det vara klart, att jag hvarken kan gifva min röst för Kongl. Maj:ts proposition eller för den af herr Göransson med flere afgifna reservationen, utan måste yrka rent afslag på alltsammans.

Herr Stockenberg: Äfven hos mig har det kongl. förslaget väckt betänkligheter, hvilka jag icke kan undgå att här uttala. Men på samma gång jag det gör, måste jag i likhet med en hvar, som med eftertanke och oveldigt omdöme genomläser de motiv, som åtföljа förslaget, lifligt erkänna dess samhällsbevarande syfte. Långt ifrån att således instämma med dem som, efter hvad vi både läst i tidningarna och äfven hört under diskussionen i dag uppgifvas, förmena att förslaget åsyftar att i betänklig grad undertrycka svenska folkets yttrandefrihet, finner jag det otvetydigt vara tillkommet i den välgrundade afsigten att genom stadgande af straff för allmän för-

argelseväckande och samhällsvådliga missbruk af det offentliga ordet skydda dess rättsliga frihet. Af alla våra skyddslagar torde väl få vara mera befogade och behöfliga än den, som afser att värna om en af grundvalarne för vårt samhällsskick, i det att denna lag tydligt och bestämdt uppdrager de gränser, inom hvilka yttrandefriheten, utan att förnärma allmän eller enskild rätt, må öfvas såväl i tal som skrift. För hvarje rättänkande medborgare torde den satsen stå solklar, men skulle bevis för satsens rigtighet tarfvas, tillåter jag mig att såsom ett slående sådant åberopa en artikel i den s. k. »förklaringen af menniskans och medborgarens rättigheter», som franska nationalförsamlingen 1791 proklamerade och om hvilken förklaring vi i dessa dagar särskildt påmints. Denna artikel, som jag ber att få uppläsa, lyder öfversatt sålunda: »Hvar och en ege att fritt tala, skrifva och trycka, *under ansvar i de af lagen bestämda fall för missbruk af denna rättighet.*» Häraf framgår, och det är härtill jag med åberopande af denna artikel velat komma, att till och med den första franska revolutionens män, hvilka väl ingen vill anklaga för bristande frihetskänsla, funno nödigt att genom lag stadga gränser, öfver hvilka yttrande i Frankrike då icke utan straffpåföljd fick sträckas. Och skulle väl då vi frie svenske män låta oss mindre angeläget vara att, för bevarande af *vår* yttrandefrihet, visligt lagbinda den, ty utan sådan lagbundenhet blir yttrandefriheten, liksom hvarje annan ej lagbunden frihet, icke frihet, utan tygellöshet och sjelfsvåld.

Angående ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen. (Forts.)

För att nu återgå till det kongl. förslaget, så, ehuru det, som sagdt, efter mitt förmenande onekligen går ut på att fullständigare än hittills skydda vår yttrandefrihet mot rättskränkande missbruk, finner jag dock detsamma med afseende på dess formulering icke vara fullt tillfredsställande; och är det detta jag ansett mig böra gifva till känna. Särskildt hyser jag tvekan att rösta för förslagets antagande beträffande den punkt, som angår uppvigling till »åtgärd, som innebär hot mot samhällsordningen eller fara för dess bestånd.» Dessa ord förefalla mig nemligen så uttänjbara, att de kunna lätt föranleda till en godtycklig tolkning och således mer skada än gagna. Att en sådan felaktig tolkning skulle *företrädesvis* tillhöra småstadsborgmästarne, såsom en talare på stockholmsbänken nyss förmenade, vågar jag dock bestrida, men hänför deremot hans uttalande derom till sådana lösmynta yttranden, som väl icke borde förekomma i denna kammare och allra minst fällas af en så sjelfkritisk talare som herr C. O. Berg. Hvad öfriga betänkligheter mot förslaget angår, så äro de icke af den betydelse, att jag icke vill låta dem fara för att understödja de fyra reservanternas motförslag, under förutsättning likväl, att icke något mera antagligt kan genom lagförslagets återförvisning till utskottet komma till stånd.

För den skull tager jag mig friheten att yrka återremiss, under önskan att lagutskottets *tid* — jag ifrågasätter icke dess förmåga — måtte medgifva utskottet tillfälle att genom förnyad behandling af ärendet affatta och för Riksdagen framlägga förslag till sådan ändring af 10 kap 14 § strafflagen, att derigenom i *otvetydiga* ordalag fullständigas den lagstiftning, som Kongl. Maj:t genom lagens proponerande sökt åstadkomma. Att utskottet der vid lag skall följa den

Angående ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen. (Forts.)

i 86 paragrafen regeringsformen uttryckta grundsats, att med svensk yttranderätt bör förstås hvarje svensk mans rättighet att »fritt tala, skrifva och trycka» utan att i annat fall kunna derför straffas, än om talets eller skriftens innehåll strider emot tydlig lag, »gifven att bevara allmänt lugn, utan att återhålla allmän upplysning», derom är jag lifligt förvissad.

Jag vet mycket väl att, i händelse detta mitt yrkande om återremiss skulle vinna medhåll inom kammaren, den olägenheten möter, att härigenom Riksdagen skulle något förlängas. Men hellre detta, än att ett så vigtigt ärende som det förevarande skulle lättvindigt och alltför hastigt behandlas och afgöras.

Härförutom, och förutsatt att förslaget antingen i sin helhet eller i enlighet med reservanternas modifikation, skulle komma under omröstning, ber jag att få tillägga ett par ord. De afse att å nyo fästa kammarens uppmärksamhet på hvad en ärad talare å kalmarbänken förut något berört. Man har nemligen emot förslagets första moment anmärkt såsom en oegentlighet, att uppmaning till mindre brott, hvilket endast skulle få af målsegaren åtalas, skulle blifva föremål för allmän åklagares rätt till beifran. Huru befogad denna anmärkning än kan synas vara, förefaller den mig dock ega föga betydelse, vid beaktande att en uppmaning äfven till ett mindre brott erhåller, då uppmaningen sker, såsom i momentet förutsättes, »inför menighet eller folkförsamling eller i skrift den han utspridt eller utsprida låtit», karakteren af en allmän förargelseväckande handling, och såsom sådan, i likhet med hvad redan i strafflagen är stadgadt angående åtskilliga andra handlingar, hvilka komma allmän förargelse åstad, bör kunna af allmän åklagare åtalas.

Vidare har visserligen icke, så vidt jag förnummit, här under diskussionen, men åtminstone i hufvudstadspressen, den förvånande anmärkningen gjorts, att, om stadgandet i 2:dra momentets första del antoges, straff då skulle komma att följa på försök att förleda till »juridiskt tillåtna handlingar», enär, menar man, en handling, som ej i strafflagen är med straff belagd, följaktligen måste anses tillåten. Att en sådan anmärkning blifvit gjord, förefaller högst egendomligt och kan icke bero på annat än ett skeft resonnement, hvilket synes mig icke ega större kraft, än det halmstrå en drunknande person, som vill rädda sig, griper efter i nödens stund. Ty förutom att anmärkningen försvagas af den allmänt kända regeln, att lagen icke tillstädjer allt hvad den icke uttryckligen förbjuder, förlorar anmärkningen hela sin giltighet, när man besinnar, att i denna punkt afses icke de brott, som i första momentet äro omnämnda, utan öfverträdelser af sådana föreskrifter, som förekomma i en mängd särskilda författningar, af Kongl. Maj:t fastställda reglementen och andra allmänna stadganden; och är det tydligen försök att offentligen, i tal som skrift, förleda till dylika öfverträdelser eller, såsom i nämnda punkt sägs, till »ohörsamhet mot lag och laga myndighet», som ansvar i samma punkt blifvit stadgadt.

Herr talman, jag har icke något vidare att yttra, utan förnyar min framställning om återremiss.

Angående ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen. (Forts.)

Herr Widström: Vid diskussionens början anmärktes af en talare, att, om det hade varit fråga om att antaga en lag, som gälde särskildt socialisterna och deras uppträdande, skulle han varit med om det. Från andra talare åter hafva gjorts erinringar mot den föreliggande lagen just derför, att den ansetts vara en socialistlag, och på grund deraf hafva de funnit sig böra rösta mot lagen. Detta visar att i hvilken form lagen än kommit fram, skulle från dessa talares ståndpunkt anmärkningar lika väl kommit att göras.

Vidare har emot denna lags antaglighet erinrats, att då i förslaget talas om uppmaning genom skrift, så skulle den saken hafva samband med tryckfrihetsförordningen, enligt hvilken endast tryckt skrift får bedömas, och man har dervid framstält som hufvudsakligt skäl mot ifrågavarande lags antagande, att man icke samtidigt föreslagit förändring i tryckfrihetslagen. Jag ber då få fästa uppmärksamheten derpå, att tryckfrihetsförordningen innehåller åtskilligt just i samma syfte, som föreliggande lagförslag, och som redan nu kan tillämpas. Den föregående talaren citerade, om jag hörde rätt, en paragraf, som visade huru grundlagen velat bestämma tryckfriheten. Vi finna deraf, att lagstiftaren alldeles icke tänkt sig tryckfriheten såsom en obegränsad frihet att i tryck yttra hvad man behagar, utan har uppstält mångfaldiga stipulationer, genom hvilka han velat begränsa tryckfriheten. Der står i definitionen på tryckfrihet, att man för en skrifts innehåll icke kan straffas i annat fall, än om det strider emot tydlig lag, *gifven att bevara allmänt lugn, utan att återhålla allmän upplysning.* Båda delarne lägges lika mycken vigt på vid bestämmandet af tryckfriheten enligt svensk lag. Det heter vidare i 2 §: »följaktligen skall ock ej något, som öfver i denna lag tillåtliga ämnen i tryck anmärkes, påminnes eller eljest *granskningseller reflexionsvis* i dagsljuset framlägges, kunna, under förevändning att innebära tadel eller klander, såsom straffbart anses, *så vida skrifsättet icke såsom smädligt eller skändligt sig utmärker*», i hvilket afseende sedan i 3 § finnas intagna de fall, som lagstiftaren åsyftat. I 12 mom. 3 § förekommer sålunda en af de begränsningar och bestämmelser, som kunna föranleda till straff, nemligen då någon gjort sig skyldig till *lögnaktiga uppgifter och vrängda framställningar* ***till allmänhetens förvillande och förledande.*** Härigenom är efter mitt förmenande redan i afseende på tryckt skrift förklaradt, att framställningar, som afse allmänhetens förvillande och förledande i allmänhet till sådant, som icke är egnadt att bevara allmänt lugn, äro i tryckfrihetsförordningen belagda med straff. Der finnas således redan i afseende å tryckt skrift sådana bestämmelser, som här äro föreslagna att tillämpas på muntliga förhandlingar vid folksammankomster. Denna lag, jemte det den i vissa fall går längre än hvad tryckfrihetslagen gör, afser nu att komplettera och fylla en lucka i den allmänna lagen, beträffande yttranden vid folksamlingar i syfte att förleda allmänheten till sådant, som enligt samhällsordningens nuvarande tillstånd är otillåtet.

Dermed tror jag, att den anmärkningen har förfallit, som framstälts, att ingenting borde göras, innan tryckfrihetsförordningen ändrats. Men äfven i sådana fall, der det icke finnas något motsvarande stad-

Angående ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen. (Forts.)

gande i tryckfrihetsförordningen, är det ju en fördel, att muntliga uppviglingar kunna bestraffas, för så vidt de äro värda att bestraffas. Det är just genom muntliga uppviglingar vid folksammankomster och dylikt, som de mesta tillfällen gifvas att förleda allmänheten till företag, som den kanske icke skulle gjort, om den endast haft ett tidningsblad att läsa i och fått i lugn tänka på saken.

Hvad åsyftas nu med denna lag? Det åsyftas icke att stadga strängare straff mot dem, som förgripa sig mot samhällsordningen, utan mot dem, som äro anstiftare, som äro de egentliga hufvudmännen för dessa åtgärder. Det är således agitatorerna eller, som det i lagen heter, uppviglarne, som lagen skulle träffa, och icke de, som af andras lockelser kunna förledas till obetänksamma företag; och för min del kan jag icke finna hvad man skulle hafva för synnerlig ömhet mot dem, som hafva till sitt yrke att drifva agitation till sådana ändamål.

Här har anmärkts — för att öfvergå till lagförslagets innehåll, och jag skall dervid icke till bemötande taga upp mycket af hvad som erinrats, ty jag tror att en stor del deraf vederlägger sig sjelf — men här har sagts, att förslagets ordalag vore så allmänt affattade, att de medgäfve ett allt för stort spelrum vid tillämpningen. Ja, mine herrar, den anmärkningen kan göras i alldeles motsatt syfte, mot hvad den här blifvit gjord. Det är nemligen förhållandet, att ju mera koncis en lag är, dess säkrare träffar den dem, som den är afsedd att träffa. Är lagen åter affattad i mera allmänna ordalag, kommer denna obestämdhet i uttrycken oftast att lända till förmån för den, som skulle hafva drabbats af lagen, emedan det gäller som en allmän regel vid lagtillämpning, att i tvifvelaktiga fall den tilltalade må gå fri.

Men i nu förevarande fall tror jag icke att man kan annat än i allmänna ordalag uttrycka hvad man vill. Hvarför då, fråga herrarne. Jo derför, att här icke är fråga om att bestraffa det och det speciella brottet, utan en verksamhet, som har till syftemål att, än på det ena och än på det andra sättet, än med direkta och än med kascherade ord, uppmana till sådant, som i sina följder kan leda till brottsliga handlingar eller till fara för samhällsordningen. Just derför, att man icke har någon speciel förbrytelse att träffa, måste lagstiftaren — om man nu skall hafva en lag med sådant syfte som denna — uttrycka sig i allmänna ordalag, så att det får bero på tillämparen att tillse, huru vida det allmänna stadgandet träffar in på det speciella fallet. Detta är icke något särskildt för denna lag. Herrarne veta nog, att vår strafflagstiftning allt mer och mer tenderar åt det hållet. Alla dessa latitudbestämmelser, som förekomma i vår strafflag och hvilka ju innehålla ett öfverlåtande åt domaren att bestämma straffmåttet inom en skala, som ofta börjar med ett ringa bötesbelopp och går ända till flera års straffarbete, men som ändock afser gerningar af ett och samma slag, betecknade med ett och samma namn — alla dessa bestämmelser tyda på, att lagstiftningen funnit det önskvärdt och lämpligt att lemna åt domaren att efter sig företeende omständigheter bestämma straffgraden i dessa fall. Och de moment, de omständigheter, som dervid skola bedömas, äro så mångfaldiga, vigtiga

Angående ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen. (Forts.)

och olikartade, att jag tror att nästan vid hvarje brottmål lagtillämpningen kräfver lika mycken omtanke och omsorg, som erfordras för att bestämma hvad som här ansetts så omöjligt att afgöra, nemligen huru vida en viss åtgärd innebär »hot mot samhällsordningen och fara för dess bestånd». Om man fäster tillbörlig uppmärksamhet vid hvad som eger rum i afseende på domarens verksamhet nästan vid hvarje brottmåls bedömande, så tror jag icke, att det finnes anledning att tro, att särskildt här, vid tillämpningen af den nu ifrågasatta lagen, något godtycke skulle vara tillåtet för domarne i afseende på bedömande af de handlingar, som här åsyftas. Jag vill fästa uppmärksamheten särskildt på *ett* brott, för hvilket i vår lag ansvar finnes stadgadt och i fråga om hvars bedömande alldeles lika stor frihet är lemnad åt domaren, som här skulle blifva fallet. Det är förut nämndt, att vi hafva straff stadgadt för lockelse och uppmaning till förräderi, hvarom 8 kap. strafflagen handlar. I 1 § af detta kap. står uttryckligen hvad som menas med förräderi. Det heter der: »Hvar som i uppsåt etc. — — gör uppror *eller annan gerning den der innefattar uppsåtets fullbordan eller försök dertill.*» Dessa ordalag äro så vidsträckta som möjligt. I följande § talas om »*stämpling till förräderi*», hvilken stämpling är straffbar »utan att förräderiet till försök kommit», såsom der uttryckligen står. Vidare står det i 3 §, att om någon »muntligen inför menighet eller annan folksamling eller i skrift, den han utspridt eller utsprida låtit, uppmanat till förräderi», så är detta straffbart. Och än mera, i 22 § af samma kapitel står det, att om man vet förräderi eller så beskaffadt brott vara å färde och icke yppar det, så blir man straffad. Både hos den, som är den skyldige, och hos domaren, som skall tillämpa dessa bestämmelser, gäller det alldeles samma förhållande: att bedöma, huru vida en gerning *i politiskt afseende* kan få sådana följder, som i 1 § angifvas. Och det handlar der icke blott om det förhållande, att Konungens lif och frihet hotas, utan paragrafen gäller äfven angrepp mot föreningen mellan Sverige och Norge och formerna för denna förening. Domaren skall då ingå i pröfning af dessa förhållanden för att afgöra, huru vida en gerning är hemfallen till straff för stämpling till förräderi.

Nåväl, mine herrar, här är också fråga om en stämpling — icke emot föreningen mellan Sverige och Norge, utan mot det, som utgör föreningsbanden för vår egen sociala och politiska tillvaro. Och det som här kallas »uppvigling till hot» är enligt min tanke — fastän ett annat ord användts — fullkomligt synonymt med begreppet stämpling. Det har särskildt anmärkts mot uttrycket »hot», att det skulle vara så allmänt. Men jag håller före, att det är fullkomligt tydligt karakteriseradt, derigenom att lagförslaget talar om »uppvigling» till hot. En talare anmärkte, att detta ordet »uppvigla» vore alltför färglagdt. Ja, jag medger, att det kanske skulle varit lika bra, om man i stället hade användt uttrycket »*förleda*» till hot. Men detta uttrycket »uppviglare» står här utan tvifvel just för att utmärka, att icke något tillfälligt yttrande, som kan tydas såsom en mera beskedlig uppmaning till en oloflig handling, skall träffas af lagen, utan endast *uppviglingen,* det vill säga den fortgående verk-

Angående ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen. (Forts.)

samheten, som har till bestämdt syfte att åstadkomma en viss farlig effekt; och i det afseendet tror jag att ordet är af mycken vigt för en rigtig tolkning af lagen. Det är den medvetna samhällsupplösande agitatoriska verksamheten, som här är meningen att träffa; och denna bestämmelse kan således icke, enligt min tanke, med något det ringaste skäl sägas syfta på en agitations- eller diskussionsverksamhet, som går ut på att utreda vissa spörsmål och meddela skäl och grunder. Här afses, med andra ord, en stämpling mot den bestående ordningen. Om herrarne, såsom jag antar, hafva eftersett hvilken betydelse ordet »hot» kan hafva på olika ställen i vår strafflag, så skola herrarne finna, att der med hot alltid åsyftas ett fiendtligt uppträdande och icke ett blott yttrande, att jag förklarar att jag ämnar göra det och det — t. ex. väcka en motion i riksdagen för att få upphäfda en mängd vigtiga §§ i riksdagsordningen. Vi ha ju här ofta hört motionärer, när deras motioner blifvit slopade, »hota» med att komma åter vid en annan riksdag med mycket värre förslag, men icke är detta något sådant hot som här menas. Dessa herrars välmenta löften att komma åter med sina förslag kan man ju deremot icke annat än helsa med glädje — om dessa förslag eljest innebära någonting godt.

Med detta skall jag nu lemna lagtextens innehåll och icke gå vidare i det hänseendet för att icke bli för vidlyftig. Det är endast ett par omständigheter, som jag ytterligare ville fästa mig vid. Här har ifrån något håll blifvit sagdt, att likasom konventikelplakatet i forna dagar var ett hinder för dem, som enskildt ville samlas omkring Guds ord, så skulle denna lag också kunna användas såsom ett hinder och ett vapen i det syftet. Jag tror icke, att de herrar, som sagt detta, kunna hafva någon allvarlig mening härmed, och kan således icke annat än beklaga, att de kastat in i diskussionen sådant, som icke har det ringaste samband med saken. Det måtte väl icke vara något hot mot samhällsordningen, att personer i vårt land, der dock kristendomen är erkänd och der så många stadganden både i det ena och det andra hänseendet just utgå från erkännandet af bibeln och Guds ords auktoritet, samlas för att betrakta detta Guds ord. Det är ett oförnuftigt tal, om man påstår någonting sådant. I sammanhang härmed får jag beklaga, att i denna fråga skulle blifva nämndt en sådan mans namn som C. O. Rosenius, en lärare som, med det nit han hade att verka för en sann och lefvande kristendom, förenade ett lika utmärkande drag: att verka för och understödja all mensklig ordning. Den som känner hans verksamhet och hans skrifter skall icke, utan att deremot vilja protestera, tillåta att hans namn här inblandas och åberopas såsom stöd för opposition mot en lag sådan som denna. — Jag anser mig äfven pligtig att här säga, att jag sjelf är medlem i ett enskildt sällskap, som har till uppgift att sprida Guds ord både i tal och skrift; men jag tror icke, att någon i detta sällskap, som dock har medlemmar öfver hela vårt land, från den nordligaste trakten till den sydligaste, i denna lag befarar det allra ringaste hinder för sig i detta lofliga ärendet att sprida Guds ord och förkunna det både enskildt och offentligt.

Angående ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen. (Forts.)

Det har sagts, att denna lag skulle hindra det fria tankeutbytet. Ja, går tankeutbytet endast ut på sådant som att på ett obehörigt sätt åstadkomma hot mot samhällsordningen och fara för dess bestånd, då kan det ju vara önskvärdt, att ett så beskaffadt tankeutbyte blir inskränkt. Jag tror för öfrigt, att dessa förmenta samhällsförbättrare, som uppträda här på diskussionsmöten, hafva så många ämnen att egna sig åt, så många *lofliga* sätt att arbeta för det de intressera sig för, att de icke behöfde sakna tillfälle och utrymme för sin verksamhet i allt fall. En ärad talare på malmöbänken, som förklarade sig gilla lagens hufvudsyfte, sade emellertid, att, när socialister och andra dylika samfund börjat utveckla sina planer, hvilka äfven han ansåg i och för sig samhällsfiendtliga, då först vore det tid att ingripa. Men jag hemställer, mine herrar, om icke en början till denna utveckling redan är gjord, då man organiserat särskilda samfund — icke tillfälligtvis bildade sällskap utan sammanslutningar af många sällskap — med en viss samhällsfiendtlig uppgift, då man både direkt och indirekt utbreder grundsatser, som äro farliga icke blott för vår, utan för hvarje samhällsordning.

Ordalagen i denna lag hafva undergått all den granskning, som man kan begära för att vara betryggad i afseende på missbruk vid dess tillämpning. Jag tror derför att frågan här gäller, om man nu vill göra något för att hämma denna farliga agitation eller icke. För min del anser jag tiden vara inne att taga detta lilla steg, som endast skulle träffa agitatorerna, och på denna grund instämmer jag i utskottets förslag.

Herr Lyttkens: Efter så utmärkta anföranden, som herrar Vahlins och Herslows, skulle jag ingenting hafva att tillägga och borde följaktligen afstå från ordet, om jag icke velat till protokollet förvara min mening i denna fråga, för att kunna för mina kommittenter ansvara för mitt görande och låtande i detta fall.

Efter jag nu har ordet, vill jag då först bemöta den talare från Eksjö, som med så mycken juridisk vältalighet försvarade det framlagda lagförslaget. Han nyttjade i sin bevisföring ett sätt, som är mycket vanligt, då man har en svag sak att försvara, nemligen att påpeka endast vissa saker, hvarom alla äro ense och som icke kunna bestridas, och, då man väl bevisat dem, öfverhoppa de svaga sidorna i förslaget och sedan anse sig hafva fullständigt bevisat allt. Han bevisade sålunda vältaligt, att det behöfdes straff för sådana, som uppmana till alla de brott, han uppräknade. Ja, det kunna vi ju alla medgifva, att det bör bestämmas straff för dem, som uppvigla eller locka till sådana brott, som att begå våld mot person eller egendom, och derom kunna alla vara eniga och derför kan första momentet tagas. Men han förbisåg hvad som i denna lag just är det svagaste, nemligen andra momentet, och som gör att densamma ansetts farlig, och det är, att den kan begagnas för att straffa uttalandet af politiska åsigter och helt och hållet undertrycka uttalandet af åsigter så väl i ekonomiska som politiska frågor, som strida mot ett herskande partis åsigter eller det bestående. Om denna lag hade funnits, innan den nya representationsreformen genomfördes, en reform

Angående ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen. (Forts.)

som väl må anses hafva innefattat en brytning med den förut bestående samhällsordningen, huru skulle det väl då hafva gått alla dem, som yrkade på de fyra ståndens afskaffande och det med sådant allvar och talang, att det blef verklig fara för det bestående, ja så att det föll. Man såg redan vid början af den agitation, som föregick det nya statsskickets införande, tillstymmelser till förföljelser mot dem, som omfattade de nya idéerna rörande vår representation, ja, att de, som stodo under de då magtegandes kommando, verkligen till och med blefvo förföljda. Hvad skulle då icke blifvit, om en sådan lag som denna funnits? Huru många af våra ädlaste män, hvilkas minne skall lefva långt efter det vi äro glömda, skulle då icke suttit på de anklagades bänk, kanske till och med kommit i häkte. Jag tror, att det under sådana förhållanden är ytterst farligt att antaga en dylik lag, ty sådana tider kunna ju ännu en gång komma. Vi veta icke hvad framtiden bär i sitt sköte, och om nationen framdeles skulle vilja hafva någon förändring i sitt politiska lif eller ekonomiska lagstiftning, så skulle ju hvarje förslag dertill komma att efter denna lag anses farligt för den bestående samhällsordningen, likasom agitationen för det nuvarande representationsskicket var farlig för det förutvarande och bragte det på fall. Och man kan ju icke tänka sig större fara för en samhällsinstitution än att den agiteras, så att den faller, och det gjorde just den gamla representationen genom den agitation, som drefs för dess afskaffande.

Det är dessutom en annan sak, jag här vill påpeka, nemligen att genom detta andra moments antagande gör man bokhandlaren eller den, som utsprider annans skrift, till censor för dess innehåll, ty han törs naturligtvis icke utsprida en skrift, utan att veta hvad den innehåller, eller utan att hafva pröfvat, om den innehåller något farligt eller ej. Anser han skriftens innehåll vara af ofarlig beskaffenhet och utsprider densamma, kan han, om vederbörande myndighet hyser en annan åsigt om skriftens innehåll, likväl blifva straffad, utan att han haft för afsigt att främja den med skriften åsyftade verkan. Men detta strider helt och hållet mot vår tryckfrihetsförordning, och kan således redan derför icke antagas, då ju allmän lag icke bör stå i strid med grundlagen. Hvad jag nu yttrat har framstälts af många före mig och vida bättre, än jag förmått. Jag skulle derför hafva afstått från ordet, om icke herrar reservanter yrkat bifall till sin reservation. Jag anser nemligen att för den, som är mot lagen på grund af de politiska faror, den skulle medföra, är antagandet af reservationen det allra farligaste, ty i fall denna kammare går reservanternas önskan till mötes och antager lagen med uteslutande af orden »eller eljest uppviglar till åtgärd, som innebär hot emot samhällsordningen eller fara för dess bestånd» samt Första Kammaren antager lagen oförändrad, hvad blir då resultatet? Jo, att de olika besluten komma till lagutskottet, som skall åstadkomma en sammanjemkning och denna blir sedan detsamma som den föreslagna lagen, ty sammanjemkningen bör väl bestå deri att en del af hvad som skiljer uti båda kamrarnas beslut tages bort från Första Kammarens och en del bibehålles och lägges till Andra Kammarens beslut. I detta fall lämpar sig det så väl, att meningen om hot kan borttagas och

den om fara bibehållas eller tvärt om och i hvilketdera fallet hafva vi lagen, nära nog som den nu föreligger, igen. Just för att förekomma denna sammanjemkning i riksdagens sista timma, då man icke vet, hvilka som äro qvar för att besluta om saken, vill jag för min del yrka rent afslag på hela lagen, såväl på 1:sta momentet, hvilket jag möjligtvis eljest skulle kunnat medgifva i vissa fall vara behöfligt, som å de öfriga.

Angående ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen. (Forts.)

Jag skall icke upptaga tiden längre, emedan så utmärkta föredrag här äro hållna, att jag ingenting har att tillägga, utan vill blott, att denna min mening i förevarande fråga må stå i protokollet såsom bevis på, att jag icke velat vara med om att inskränka svenska folkets fri- och rättigheter och allra minst i den, som jemte svenska folkets urgamla rättigheter att sig sjelf beskatta är den vigtigaste, nemligen den att fritt yttra sig.

Som denna lag afser att inskränka vår församlingsfrihet och vår rätt att fritt och öppet yttra oss, så, herr talman, anhåller jag om afslag å utskottets betänkande.

Herr Bengtsson i Gullåkra: Ehuru herr statsministern förklarat, att den föreliggande lagen icke utan våda kunde uppskjutas till framtiden, vill jag för min del uttala mig i en alldeles motsatt rigtning. Jag kan nemligen icke finna, att detta lagförslag kan vara så af behofvet påkalladt, att man med detsammas antagande icke skulle kunna låta anstå.

Enligt nu gällande strafflag, med de bestämmelser, som vi der hafva, äro ju, såsom vice ordföranden i lagutskottet antydt i sin reservation, straff stadgade för sådana personer, som uppmana till våld mot person eller egendom, hvarjemte myndigheterna hafva i sin hand att kunna upplösa sådana sammanträden, der något företages, som är stridande mot allmän lag eller stör allmän ordning. För mig synes, att om dessa myndigheter ville tillämpa den magt, som de nu hafva, skulle de mycket väl kunna hålla de så mycket omtalade socialisterna i styr. Skulle det i framtiden blifva nödigt, och regeringen kommer in med ett lagförslag i syfte att värna samhället och samhällsskicket mot dessa socialister, lider det icke tvifvel, att Riksdagen kommer att understödja regeringen i en sådan sak. Men det är också helt naturligt, att då Riksdagen skall besluta i en sådan angelägen fråga, bör hon hafva mera tid på sig, än som nu i riksdagens elfte timme finnes. Man må då icke förundra sig öfver, om svenska folkets representanter icke äro villiga att taga det förslag, som nu föreligger, på rak arm, i synnerhet som man derigenom skulle gifva regeringen en allt för stor magt i detta hänseende och på samma gång afsäga sig en af svenska folkets dyrbaraste rättigheter, nemligen yttrandefriheten. Att i en lag införa ett så sväfvande uttryck, som står i 2 mom. af förslaget, nemligen: att det skulle vara med straff belagdt att uppvigla till åtgärd, som innebär hot emot samhällsordningen eller fara för dess bestånd, det kan jag sannerligen icke för min del vara med om. Och det är min fulla öfvertygelse, att om en sådan lag, som den nu föreslagna, skulle antagas, komme den att mycket mera skada än gagna den sak, man dermed åsyftade.

Angående ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen. (Forts.)

Då statsrådet och chefen för justitiedepartementet för Kongl. Maj:t framlade förslaget om införande i strafffagen utaf straffbestämmelse för vissa mot den bestående samhällsordningen rigtade angrepp, vågade han dock icke tillstyrka Kongl. Maj:t framlägga detta förslag för Riksdagen förr än högsta domstolens yttrande i frågan inhemtats. Då nu sådana betänkligheter, på grund af hvilka han funnit nödigt att först höra en dylik myndighet, innan förslaget framlades för Riksdagen, hos herr statsrådet gjort sig gällande, må man heller icke förundra sig öfver, att svenska folkets representanter också vilja hafva någon tid att tänka på en sak, som är så vigtig. Jag vågar alltså påstå, att det icke kan vara för mycket begärdt, att man uppskjuter med lagens antagande och att då under den tid, som gått, sedan den kongl. propositionen inkom till Riksdagen, icke allenast publicistklubben utan till och med socialister hunnit uttala sina åsigter — äfven svenska folket i öfrigt lemnades tid att få uttala sina åsigter i en så dyrbar fråga som denna nu föreliggande. Det är ock helt naturligt, att om frågan undanskjutes till framtiden, kunna också svenska folkets ombud med mera lugn nedlägga sina röstsedlar för eller emot ett sådant förslag, sedan de fått litet mera kännedom om hvad folket i allmänhet tänker i saken.

Utaf dessa skäl skall jag anhålla om afslag å så väl utskottets förslag som å den af herr Göranson m. fl. afgifna reservationen.

Herr Collander: Efter de många anföranden, som framkommit från dem, som motsatt sig förslaget, kunde den, som står på samma sida beträffande dessa åsigter, inskränka sig till att instämma i yrkandet om afslag å det framlagda förslaget. Men detta synes vara af en mer än vanlig betydelse, ty det angifver en ny rigtning för lagstiftningen. Det pekar nemligen på en blifvande inskränkning af vår tryckfrihet. Under sådana förhållanden synes mig det vara en pligt för den, som icke gillar en sådan rigtning, att uttala sig i denna fråga.

Det är tydligt, att allt efter som man står i österländskt eller vesterländskt läger, ser man med olika ögon farorna och vådorna vid förslagets antagande. Den, som anser, att friheten icke har någon uppfostrande magt, utan måste lita på förmynderskap, ser naturligtvis ingen fara uti att förslaget antages. De, som hysa sådana åsigter, och de, som hafva en motsatt tanke i detta fall, de begge lära icke kunna öfvertyga hvarandra, ty de hafva en grundolikhet i sin uppfattning. Om man nu ser på hvad som är anfördt här, nemligen, att det icke vore någon fara att öfverlåta åt regeringen och domarecorpsen att bestämma hvad som kan anses vara ett hot mot samhällsordningen eller fara för dess bestånd, så medgifver jag, att detta under de lugna förhållanden, hvarunder vi nu lefva, och med de utmärkta personer, som nu representera de begge myndighetssfererna, för ögonblicket icke mycket vore att frukta. Men vi kunna få andra tider. Det kan här bli ett sådant tillstånd, som nu tillspetsat sig i vårt grannland Danmark. Ett sådant tillstånd vilja vi icke gerna hafva här i Sverige, och derför få vi också vara försigtiga med antagandet af den nu framlagda lagen. Det är dessutom en sak till

att taga i betraktande. Då underordnade polismyndigheter skulle ega att bedöma, huru vida de borde ingripa eller icke, så kan man lätt tänka sig till hvilka trakasserier detta kunde komma att leda. Och det vore icke afhjelpt dermed, att man finge öfverklaga deras åtgärder, emedan med pröfningen deraf i högre instans antagligen komme att dröja ganska länge. Det är således detta trakasseri i första hand, som är det farliga i saken och utgör ensamt ett tillräckligt skäl att nu icke antaga det framlagda förslaget.

Angående ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen. (Forts.)

Denna lag synes mig dessutom icke vara med nödvändighet af behofvet påkallad. Ty samhället är med sin nu varande lagstiftning och det sätt hvarpå det representeras tillräckligt starkt för att bjuda denna rörelse i dess missrigtningar spetsen och kunna bekämpa den. Man vill icke låta den enskilde tillerkännas någon vidsträcktare nödvärnsrätt. Man är rädd att lemna honom för stor frihet, oaktadt han till frihet, lif och egendom kan hotas värre än samhället af dessa socialister. Nej, hans nödvärnsrätt måste begränsas. Men samhället, som är mångdubbelt starkare, vill man gifva större nödvärnsrätt genom att tillerkänna det rätt till ganska våldsamt ingripande. Jag kan icke under några förhållanden vara med om en lag, som tenderar åt ett håll, som skulle föra samhället in i en så orätt rigtning. Jag är alldeles förvissad om, att om detta lagförslag skulle antagas, det säkerligen skulle blifva till största olägenhet för dem, som tro sig dermed gagna samhället, d. v. s. för den rigtning, som nu är den herskande och som har en mera konservativ och reaktionär karakter; den skulle mest få ångra antagandet af en sådan lag, enär detta säkrast skulle öppna allmänhetens ögon för vådorna af det s. k. »nya systemet». Deremot är jag viss, att denna lag komme att uppväcka mycken split och mycket kif inom samhället — något som man ju helst borde undvika.

Jag yrkar afslag på så väl utskottets förslag som reservanternas.

Herr Andersson i Nöbbelöf: Jag skulle högeligen beklaga, om förhållandena vore sådana, att vi nödgades antaga ett förslag sådant som det föreliggande. Men oaktadt det anförande vi hört från statsrådsbänken, tror jag icke, att så är. Jag tror icke det är så farligt med socialismen. Sjelfva dess grundvalar äro så falska, att den icke kan vinna sådant bestånd i vårt land, att vi behöfva vara så rädda för densamma. Skola vi nu här afhända oss de friheter, som våra fäder för århundraden tillbaka tillkämpat sig och vi fått i arf af dem — skola vi med ett enda penndrag beröfva oss dessa? Jag tror, att det är för vigtiga saker för att man så på en gång skulle afstå från dem. Jag vill icke vara med derom. Om vi lemna från oss den fria yttranderätten, skola vi vara dåligt betjenta med det vi skola få igen.

Här är sagdt, att det icke är fråga om yttranden, som beröra reformer i lagstiftningen. Jo, herr Berg, sådan är frågan, att äfven sådana yttranden kan det gälla. Herr Berg nämnde sjelf, att den bestående samhällsordningen är sammanfattningen af de gällande lagarne. Om nu någon vid en folksamling uppmanar de närvarande

Angående ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen. (Forts.)

att göra hvad de kunna för att få en ändring i en viss lag, så innebär ju detta en fara för *den* lagens bestånd, och således på den punkten för samhällsordningen. Detta skulle således hemfalla till straff efter detta lagförslag. »Ja», säger man, »men vi kunna lita på våra domare; de skola aldrig tillämpa lagen i det syftet.» Jag tror också, att vi i närvarande stund ej behöfva frukta något sådant. Vi hafva en alltför god domarecorps för att behöfva befara det. Men andra tider kunna komma. Jag vill derför icke, att vi skola lemna spelrum åt våra polismyndigheter och domare, så att desse skulle en dag kunna trakassera fredliga medborgare, som i en folksamling yttrat ett förfluget ord, för hvilket de under politiska stridigheter, då förhållandena äro andra än nu, skola fällas till böter och fängelse. Jag tror vi skola betänka oss mer än en gång, innan vi inlåta oss på en sådan lagstiftning.

Samme talare nämnde, att detta förslag icke vore så farligt och att, om man icke yttrade sig på ett sätt, som innebure *hot* mot samhället, kunde det icke vara fråga om något straff. Men om man ser på förslaget, finner man, att der står: »uppviglar till åtgärd, som innebär hot emot samhällsordningen *eller fara* för dess bestånd.» Således är här fråga om tvenne saker i detta moment. Om man uppmanar — icke till åtgärd, som innebär hot, utan blott till att göra något för att ändra den bestående samhällsordningen, så är det genast fråga om fara för dess bestånd.

Här äro så många skäl förut anförda, att jag ej vill upptaga tiden längre. Jag har i reservationen omnämnt några; andra hafva af flere talare här blifvit anförda. Ett yttrande af en talare på stockholmsbänken vill jag dock bemöta. Han sade, att denna lag ej skulle komma att tillämpas på andra än socialistiska agitatorer. Jo, det kan hända — under vissa förhållanden. Ty denna lag är icke blott en socialistlag, utan en politisk lag, som vid tillfälle kan tillämpas äfven på andra personer, hvilka hysa andra politiska åsigter än de magtegande. Kanske många, som nu ifra för dess antagande, en dag skola önska, att den ej kommit till stånd. Jag yrkar derför afslag på hela lagen.

I anseende till den långt framskridna tiden afbröts nu öfverläggningen för att fortsättas kl. 7 e. m.; och åtskildes kammarens ledamöter kl. 3,7 e. m.

In fidem

A. E. J. Johansson.

Stockholm, Associations-Boktryckeriet, 1889.